

Natuurmanagementplan Moerdijk

*Plan van maatregelen voor passende natuurwaarden bij realisatie
Havenstrategie Haven en Industrierrein Moerdijk voor 2015 – 2030.*

Provincie Noord-Brabant

Natuurmanagementplan Moerdijk

Opdrachtgever: Havenschap Moerdijk

Status: Definitief

Datum: april 2015

*Auteurs: Jacco Rentrop, Havenschap Moerdijk
Roland-Jan Buijs, Buijs Eco Consult B.V.
Gerard van Oosten, Taskforce Economie & Natuur SER-Brabant*

Inhoud

Samenvatting.....	6
1. Inleiding	8
1.1. Aanleiding	8
1.2. Doelstelling Natuurmanagementplan Havenschap Moerdijk	9
1.3. Proactief investeren in natuurwaarden	10
1.4. Invulling aan het begrip natuurmanagement	12
1.5. Leeswijzer	13
2. Belangen en ontwikkelambities Haven- en Industrierrein Moerdijk	14
2.1. Openbaar belang	14
2.2. Primaire functie Haven- en Industrierrein Moerdijk	14
2.3. Positie in Nederland	14
2.4. Maatschappelijk belang	15
2.5. Havenstrategie 2030	16
2.6. Doelen	17
2.7. Ontwikkelbehoefte	18
3. Toetsingskader natuurwetgeving	19
3.1. Vigerende wetgeving	19
3.2. Soortbescherming Flora- en faunawet	19
3.3. Gebiedsbescherming Natuurbeschermingswet 1998	19
4. Opgaven Haven- en Industrierrein Moerdijk getoetst aan wetgeving	21
4.1. Effecten van realisatie Havenstrategie	21
4.2. Soortbescherming	22
4.3. Gebiedsbescherming	22
5. Noodzakelijke en mogelijke maatregelen	24
5.1. Inleiding	24
5.2. Soortenbescherming	24
5.2.1. Generieke ontheffing beschermde soorten	24
5.2.2. Ontheffing tijdelijke natuur	25
5.2.3. Natuurinclusief ontwerpen	26
5.3. Gebiedsbescherming	27
5.3.1. Beheer- en inrichtingsmaatregelen N-2000 gebieden	27
5.3.2. Beheermodel Stikstof	27

5.3.3.	Koepelvergunning binnen Crisis- en herstelwet.....	28
5.3.4.	Alternatieve maatregelen.....	28
5.3.5.	Afstemming in Werkprogramma Zeehavens 2014-2016	29
6.	Borging en Bindende afspraken	30
6.1.	Mogelijkheden voor borging en bindende afspraken	30
6.2.	Juridische vraagstukken soortbescherming	30
6.2.1.	Generieke ontheffing Flora- en faunawet	30
6.2.2.	Ontheffing Tijdelijke natuur	30
6.3.	Juridische vraagstukken gebiedsbescherming	31
6.3.1.	Stikstof (N)	31
6.3.2.	Alternatieve maatregelen.....	31
6.3.3.	Crisis- en herstelwet	32
6.3.4.	Zekerheden.....	32
7.	NMP en uitvoeringsplannen in dynamisch en cyclisch proces.....	34
7.1.	Natuurmanagement: een dynamisch, cyclisch proces.....	34
7.2.	Van NMP naar Uitvoeringsplannen	34
7.3.	Te ontwikkelen uitvoeringsplannen	37
7.3.1.	Uitvoeringsplan Borging en bindende afspraken	37
7.3.2.	Uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten.....	38
7.3.3.	Uitvoeringsplan Ontheffing Tijdelijke natuur	39
7.3.4.	Uitvoeringsplan Natura 2000 gerelateerde maatregelen	40
7.3.5.	Uitvoeringsplan Ontwikkelen en uitvoeren N-Beheermodel	41
7.3.6.	Uitvoeringsplan Robuuste natuur door alternatieve maatregelen.....	42
7.4.	Actoren	43
7.5.	Een eerste pilot	44
7.6.	Organisatie uitvoering Natuurmanagementplan	44
8.	Conclusies en aanbevelingen	45
	Geraadpleegde bronnen	46
	Literatuur.....	47
	Bijlagen	49
	Bijlage 1 Intentieverklaring voor een Natuurmanagementplan op en rondom het Haven- en Industrieterrein Moerdijk.....	49
	Bijlage 2 Vigerende natuurwetgeving	58
	Bijlage 3 Inventarisatie van verstoringsbronnen en gevoeligheid op aangewezen soorten en habitattypen.....	65

Bijlage 4a Convenant samenwerking Natuurmanagement Haven- en Industrieterrein Moerdijk	74
Bijlage 4b Toelichting bij het convenant	82
Bijlage 4c Ontwerp-Regeling PAS, artikel 6	85

Samenvatting

Dit Natuurmanagementplan (NMP) voor het Haven- en Industrierrein Moerdijk (HIM) is een uitwerking van de afspraken die zijn gemaakt van de in 2013 overeengekomen “Green Deal”. Partijen zijn; het Havenschap Moerdijk, de gemeente Moerdijk, de Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk (BIM), de Provincie Noord-Brabant en Staatsbosbeheer Regio Zuid. In de Green Deal is de intentie vastgelegd om de groei van de bedrijvigheid op het haven- en industrierrein te koppelen aan investeringen in natuur en omgevingskwaliteit en hiervoor een natuurmanagementplan te ontwikkelen.

Het principe van natuurmanagement is dat bedrijven eerst investeren in natuur, alvorens tot uitbreiding over te gaan. Door tijdig en proactief plannen en uitvoeren van natuurmaatregelen streven de deelnemers er naar om eenvoudiger, sneller en zonder lange procedures bedrijvenontwikkeling op het HIM tot stand te brengen volgens de ontwikkelbehoefte zoals verwoord in de Havenstrategie 2014 - 2030. En om tegelijkertijd de natuurkwaliteiten te versterken op het HIM en in de directe omgeving. Hierbij vraagt vooral de externe werking van het HIM op de Natura-2000 (N2000) gebieden het Hollands Diep en de Biesbosch aandacht.

Het Natuurmanagementplan benadert natuurmanagement voor het HIM als een dynamisch en cyclisch proces dat op twee niveaus inhoud moet krijgen:

- op een strategisch niveau, door het opstellen en uitvoeren van dit natuurmanagementplan;
- op operationeel niveau, aan de hand van uitvoeringsplannen.

In dit NMP zijn de kaders vanuit wet- en regelgeving die relevant zijn voor de uitvoeringsplannen, op een rijtje gezet. De gewenste ontwikkelbehoefte is getoetst aan de juridische kaders om te beoordelen waar mogelijke overschrijdingen of knelpunten ten aanzien van natuur en milieu ontstaan. Er is een inventarisatie gemaakt van maatregelen die ingezet kunnen worden om knelpunten te voorkomen of weg te nemen. In de uitvoeringsplannen wordt hierop nader ingegaan.

De natuurinvesteringen die gekoppeld zijn aan economische groei volgen enerzijds het spoor van de soortenbescherming, die grotendeels uitwerking krijgen binnen de bepalingen en regimes van de Flora- en faunawet en anderzijds het spoor van de gebiedsontwikkeling. Hiervoor zijn de kaders vanuit de Natuurbeschermingswet en die voor de N-2000 gebieden en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) bepalend.

Op basis van de ontwikkelbehoefte in de Havenstrategie is vastgesteld dat er geen knelpunten hoeven optreden waar het gaat om de soortenbescherming, mits er tijdig adequate maatregelen genomen worden. Binnen de kaders van de gebiedsbescherming zijn er wel risico's voor het aantasten van de instandhoudingsdoelen door de externe werking van het HIM op vooral het N2000 gebied de Biesbosch. Voor het Hollands Diep zijn deze risico's voor stikstof (N) vooralsnog niet te verwachten maar zijn deze er mogelijk wel voor warmtelozingen, koelwateronttrekkingen, licht en geluid. Er is nog geen duidelijkheid over de normen die gaan gelden voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Daarom is nog niet aan te geven óf er daadwerkelijk overschrijdingen kunnen, of gaan optreden. Om de beoogde economische groei niet te belemmeren, zijn 7 projecten binnen het HIM op de prioritaire lijst van de PAS geplaatst. De ontwikkelruimte vanuit de PAS wordt voor de

komende 6 jaar als voldoende ingeschat. De herstelmaatregelen die gekoppeld zijn aan deze ontwikkelruimte hebben betrekking op De Biesbosch. Voor een groot deel overlappen deze PAS maatregelen met de maatregelen voor N2000 uit de beheerplannen.

Wanneer bedrijven extra investeringen doen in natuur of (bovenwettelijke) herstelmaatregelen uitvoeren om de ecologische effecten van stikstofemissie tegen te gaan, kan de provincie haar bevoegdheden gebruiken om extra economische groei toe te staan, door vrij te besteden ontwikkelruimte voor het HIM in te zetten. Voorbeelden van natuurinvesteringen zijn:

1. het robuuster maken van de Stikstof-gevoelige habitattypen vooral in de Biesbosch. Dit kan door extra inrichtingsmaatregelen;
2. het robuuster maken van natuur in de omgeving van het HIM;
3. het bijdragen aan de realisatie van de EHS buiten de N-2000 gebieden;
4. het verminderen van de uitstoot van CO₂ en N door technologische ontwikkeling;
5. de ontwikkeling van een robuust watersysteem.

De bedrijven die deelnemen aan de uitvoering van het Natuurmanagementplan vragen aandacht voor de juridische borging van afspraken die zij binnen het NMP maken. In de huidige situatie ontbreekt de juridische zekerheid dat bedrijven die in natuur hebben geïnvesteerd, de potentiële economische ontwikkelruimte werkelijk kunnen toe-eigenen. In de praktijk zou de ontstane ontwikkelruimte kunnen worden benut door derden. Het ontbreken van deze juridische mogelijkheden kan niet alleen de ontwikkeling van bedrijven hinderen, maar ook hun bereidheid remmen om proactief te investeren in natuur.

Een mogelijkheid om meer helderheid te krijgen over de beschikbaarheid van ontwikkelruimte, is proactief met natuurmanagement aan de slag te gaan. Daarom zal een pilot worden gestart om met bedrijven met een ontwikkelbehoefte in de komende 3 tot 5 jaar de praktische werking van natuurmanagement op Moerdijk te toetsen. De verwachte toename in milieubelasting vanuit deze bedrijven wordt vertaald naar vereiste herstelmaatregelen voor natuur. De herstelmaatregelen hebben betrekking op de aanleg van nieuwe natuur op en rond het HIM, op extra bronmaatregelen om de uitstoot van stikstof op planniveau verder terug te dringen en kunnen eventueel ook plaatsvinden vinden binnen de Natura 2000 gebieden (aanvullend op de beheerplannen).

Een proactief natuurmanagement voor het HIM kan alleen slagen als alle betrokken partijen de intentie hebben hieraan inhoud te geven en bereid zijn er aan mee te werken. Het monitoren, bespreken en vaststellen van vervolgactiviteiten gebeurt in de nader te organiseren projectorganisatie. Het onderhef NMP wordt door betrokken partijen bekrachtigd door het in bijlage 4a opgestelde convenant.

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In september 2013 is de Havenstrategie 2030 voor Haven- en industrieterrein Moerdijk (HIM) gepresenteerd. De Gemeente Moerdijk, het Havenschap Moerdijk en de Provincie Noord-Brabant hebben deze gezamenlijk ontwikkeld. Na bijstelling op basis van reacties tijdens de inspraakprocedures, is het definitieve plan in juli 2014 door de Provincie Noord-Brabant en de gemeente Moerdijk vastgesteld. In de strategie is op hoofdlijnen aangegeven wat nodig is om de gewenste ontwikkelingsruimte tot 2030 mogelijk te maken. Het Haven- en industrieterrein Moerdijk wil in 2030 hét belangrijkste knooppunt zijn van duurzame logistiek en duurzame chemie en procesindustrie in de Vlaams Nederlandse Delta. En zich tegelijkertijd ontwikkelen tot het meest duurzame havenbedrijf van Europa. In de strategie is aangegeven dat *“een duurzame economische ontwikkeling van het Haven- en Industrieterrein Moerdijk alleen kan plaatsvinden, als dat tegelijkertijd gepaard gaat met het vergroten van de leefbaarheid in de regio en het vergroten van de veerkracht en kwaliteit van natuur en omgeving. Verbetering van het ene mag niet ten koste gaan van het andere. Om dit te bereiken zal er moeten worden geïnvesteerd: in de haven, in de leefbaarheid voor de inwoners van de regio en in de natuur en het landschap van de regio”*.

Het HIM ligt in een kwetsbare en landschappelijk bijzondere omgeving. Daarom is er veel aandacht nodig om de groei van het haven- en industriecomplex hand in hand te laten gaan met het behoud en, waar nodig en mogelijk, het versterken van de landschapskwaliteit, biodiversiteit en andere ecologische factoren. Om die reden is het noodzakelijk een natuurmanagementplan (NMP) te ontwikkelen. Dit plan omvat noodzakelijke en mogelijke maatregelen om voor de korte en lange termijn (2014 – 2030) een samenhangende set natuurwaarden te realiseren ter uitvoering van de havenstrategie.

Omdat betrokken partijen de noodzaak van een NMP onderkennen, hebben het Havenschap Moerdijk, de gemeente Moerdijk, de Bedrijvenkring Industrieterrein Moerdijk (BIM), de Provincie Noord-Brabant en Staatsbosbeheer Regio Zuid in mei 2013 een intentieverklaring “Green deal” ondertekend (bijlage 1). Hierin is de intentie vastgelegd om de groei van de bedrijvigheid op het haven- en industrieterrein te koppelen aan investeringen in natuur en omgevingskwaliteit en hiervoor een NMP te ontwikkelen.

Het Haven- en Industrieterrein Moerdijk is 2345 hectare groot en ligt in de gemeente Moerdijk, op korte afstand van de wereldhavens van Rotterdam en Antwerpen. De haven is gelegen aan het Hollands Diep. Met de dichtbij gelegen Biesbosch, zijn er twee natuurgebieden in de directe omgeving. Een overzichtskaart van de ligging is opgenomen in de figuur 3.1.

1.2. Doelstelling Natuurmanagementplan Havenschap Moerdijk

Het natuurmanagementplan Moerdijk geeft het kader aan waarbinnen een duurzaam voortbestaan van flora en fauna op en rondom het Haven- en Industrierrein Moerdijk zo veel mogelijk is gegarandeerd en waarbij tegelijkertijd economische ontwikkelingen mogelijk zijn conform de Havenstrategie 2014 - 2030. Het NMP neemt risico's weg en benut tegelijk kansen voor het beschermen van flora en fauna.

Het NMP past binnen de vigerende Natuurbeschermingswet en de Flora- en Faunawet (Ffwet). Deze twee wetten worden binnenkort samengevoegd tot één Natuurwet. Het wetsvoorstel hiervoor is in juni 2014 aangeboden aan de Tweede Kamer voor behandeling. Voor zover bekend hebben de aanpassingen geen effect op het regime van wet- en regelgeving voor dit NMP. Na definitieve vaststelling van de wetswijziging dient dit nogmaals te worden beoordeeld.

Het NMP is bedoeld om, binnen vigerende wetgeving, natuurdoelen en ontwikkelbehoeften te kunnen realiseren en waar nodig via monitoring bij te kunnen sturen. Met een juiste planning en een goede set natuurmaatregelen kunnen economie en ecologie hand in hand gaan. Risico's voor bedrijfsontwikkelingen worden weggenomen, omdat met behulp van het NMP economische groei op het HIM wordt gefaciliteerd en omslachtige procedures worden voorkomen of sneller verlopen.

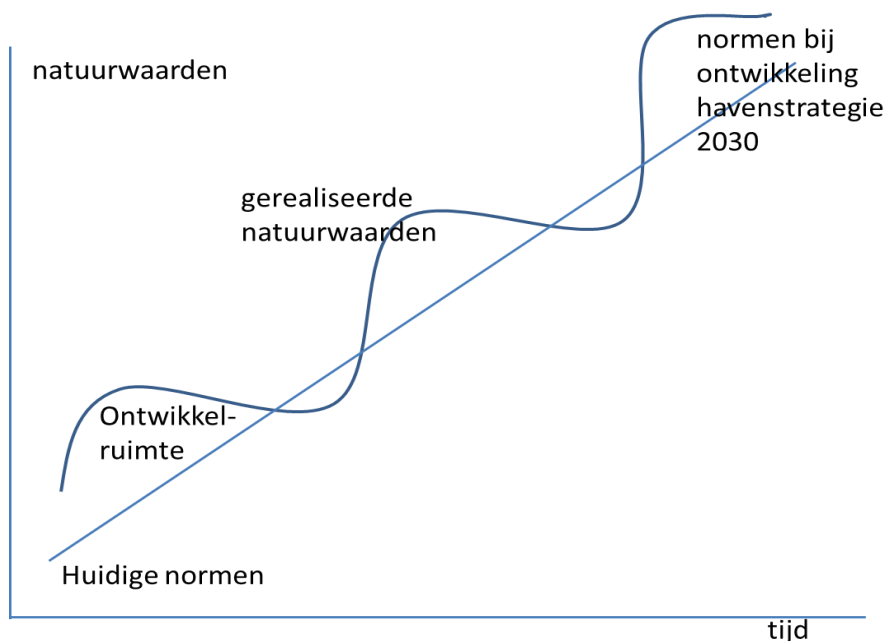
Binnen de Natuurbeschermingswet wordt gekeken waar knelpunten zitten ten aanzien van de externe werking, die het HIM heeft op de instandhoudingsdoelen in nabijgelegen Natura 2000 gebieden Hollands Diep en Biesbosch en hoe deze kunnen worden aangepakt.

Binnen de Flora- en faunawet worden wegen verkend voor generieke ontheffingen van art 75 Ffwet (voor beschermde planten en dieren) voor het hele HIM en voor alle voorkomende werkzaamheden. Hiermee hoeft niet meer per project een apart onderzoek gedaan te worden en een ontheffing aangevraagd. Dit scheelt tijd, geld en neemt onzekerheid weg bij gevestigde en nieuwe bedrijven. Vooraf is een geldende handelswijze bekend en afgesproken. Hiermee weten initiatiefnemers van projecten, beheerders of andere actoren direct welke verantwoordelijkheden zij hebben ten aanzien van natuur in hun gebied.

De kans die ook gegrepen wordt, is dat soorten die geen directe wettelijke bescherming genieten, maar bijvoorbeeld op de Rode Lijst staan, meeprofiteren van de werkwijze van dit plan. Daarnaast onderschrijft het Havenschap Moerdijk met dit NMP de duurzame doelstellingen en het maatschappelijk verantwoord ondernemen conform de Havenstrategie Moerdijk 2030.

1.3. Proactief investeren in natuurwaarden

Het NMP is gebaseerd op een proactieve aanpak van de betrokken partijen. Het doel is om afspraken te maken over maatregelen voor natuur, milieu en bedrijvenontwikkeling voor de korte en langere termijn. Gebiedsafspraken zorgen dat procedures rond vergunningen voor individuele bedrijven worden vereenvoudigd. Het is belangrijk dat partijen onderling bindende afspraken maken. Door het investeren van bedrijven in natuur mogen er geen extra belemmeringen ontstaan als zich een rijkere flora en fauna ontwikkelt. Belangrijk is de juridische vraag of er bindende afspraken tussen partijen zijn te maken over de ontwikkelmogelijkheden van bedrijven die individueel of gezamenlijk uitvoering geven aan natuurmaatregelen die tussen partijen in een NMP zijn overeengekomen.

Figuur 1.1. Vooraf investeren in natuur moeten ruimte bieden aan economische groei

Moerdijk 'op slot' door natuurregels

26 september 2009 | Laatste update: 26 september, 09:28

1

Luchtfoto van het industrieterrein Moerdijk. foto Thom van Amsterdam

MOERDIJK - "Deze nieuwe natuurregels gaan zo ver, dat we op moeten passen dat Moerdijk niet op slot gaat.

Dat hier straks niets meer kan."

Jacco Rentrop, manager milieu en veiligheid op het 2600 hectare

grote industrieterrein Moerdijk waar ruim vierhonderd bedrijven gevestigd zijn, kijkt bezorgd.

Figuur 1.2. Natuurmanagement moet voorkomen dat bedrijven "op slot" gaan

Het NMP kijkt vooral op strategisch niveau naar de mogelijke maatregelen en afspraken. Het bevat de hoofdlijnen van natuurmaatregelen om de toekomstige ontwikkeling van het Haven- en Industrieterrein Moerdijk (conform de Havenstrategie) mogelijk te maken. Dit gebeurt langs twee sporen:

- **Het spoor van de soortbescherming (= Groen Spoor).** Dit betreft de maatregelen die er op gericht zijn te opereren binnen de kaders van de Flora- en faunawet.
- **Het spoor van de gebiedsbescherming (= Ontwikkelingspoor).** Hierin nemen de mogelijke maatregelen voor het uitbreiden van gevoelige natuurstypen (vooral Stikstof, N) een belangrijke plaats in. De effecten op de Natura 2000 gebieden Hollands Diep en de Biesbosch en de kaders van de PAS zijn sturend. Ook mogelijke alternatieve maatregelen komen aan de orde, bijvoorbeeld het gebruik maken van mogelijkheden in de Crisis- en herstelwet.

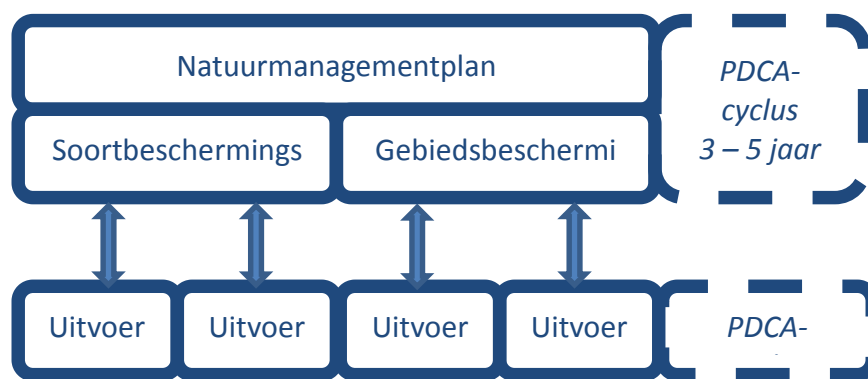
Voor beide sporen geldt de vigerende wet en regelgeving. Daarnaast wordt ook gekeken naar maatregelen voor natuur en milieu waarbij proactief beleid wordt gevoerd om, tijdig en met zo min mogelijk procedures economische groei voor de bedrijven te realiseren, binnen de kaders van de PAS.

1.4. Invulling aan het begrip natuurmanagement

In dit NMP wordt het “managen” van natuur als een dynamisch en continu proces op een tweetal niveaus benaderd: het strategische niveau van het natuurmanagementplan en het niveau van de uitvoeringsplannen. Op elk niveau herhaalt zich de cyclus van het opstellen van een plan, het uitvoeren ervan, het monitoren van de effecten afgezet tegen de doelen om daarmee de plannen weer bij te stellen. Dit is de, in management kringen bekende, PDCA-cyclus.

Figuur 1.3. De Plan – Do – Check – Act cyclus

Figuur 1.4. Natuurmanagement: een dynamisch en cyclisch proces op het niveau van het Natuurmanagementplan en het niveau van de uitvoeringsplannen.

Met deze dynamische en cyclische aanpak van het natuurmanagement, wordt invulling gegeven aan de proactieve benadering die betrokken partijen voorstaan. Het is een nadrukkelijke overweging om met de cyclus van het natuurmanagementplan aan te sluiten op belangrijke aanpassingen of veranderingen van de Havenstrategie Moerdijk 2030 of de kaders vanuit wet- en regelgeving die van invloed zijn op het NMP.

1.5. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de positie en ontwikkelambities van het Haven- en Industrierrein Moerdijk geschetst. Hiermee is duidelijk gemaakt wat het belang van een verdere ontwikkeling van het HIM is en de rechtvaardiging voor het verkrijgen van een ontheffing voor het verstoren van soorten als bedoeld in de Europese richtlijnen en de Flora- en faunawet (Ff-wet). In hoofdstuk 3 zijn de randvoorwaarden vanuit wet- en regelgeving op een rij gezet die dienen voor het ontwikkelen van het NMP. Het matchen van de ontwikkelbehoeften uit de Havenstrategie met deze kaders, waardoor inzichtelijk wordt waar ontwikkeling binnen de toegestane ruimte mogelijk is en overschrijdingen en knelpunten kunnen of zullen optreden, staat in hoofdstuk 4. De hieruit voortkomende maatregelen op strategisch niveau staan in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 gaat in op hoe het mogelijk is juridisch bindende afspraken te maken tussen betrokken partijen zodat de maatregelen ook de gewenste resultaten opleveren. Vervolgens zijn in hoofdstuk 7 de uitvoeringsplannen voor de periode 2015 – 2030 op een rij gezet.

2. Belangen en ontwikkelambities Haven- en Industrieterrein Moerdijk

2.1. Openbaar belang

De Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) en de Ff-wet eisen dat voor het verkrijgen van een vergunning of ontheffing voor onder andere de verstoring van soorten, wordt aangetoond dat er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en dat er geen alternatieven mogelijk zijn (zie bijlage 2).

2.2. Primaire functie Haven- en Industrieterrein Moerdijk

Het is voor het Haven en Industrieterrein Moerdijk van groot belang dat een duurzame economische ontwikkeling kan blijven plaatsvinden. Het HIM heeft als primaire functie aan de haven gerelateerde activiteiten te ontplooiën en bedrijven te huisvesten uit vooral de chemie, procesindustrie en logistieke sector en de daarvoor benodigde dienstverlening. Het niet verder ontwikkelen van het HIM zou betekenen dat Moerdijk zijn nationale en internationale concurrentiepositie verliest. De voorziene ontwikkelingen zijn verwoord in de Havenstrategie Moerdijk 2030. Het HIM heeft hierbij als doel deze ontwikkeling op een duurzame wijze inhoud te geven en naast de economische functie ook natuur de kans te geven om zich te ontwikkelen.

2.3. Positie in Nederland

De strategische waarde van het HIM voor Nederland is groot. De haven van Moerdijk vormt de 4e zeehaven van Nederland en is de verst in het land gelegen zeehaven in Nederland. De haven is bereikbaar voor zowel zeeschepen als binnenvaartschepen (14.500 in 2013). Het 2345 ha grote terrein ligt op korte afstand van de zeehavens van Rotterdam en Antwerpen. De sterke verwevenheid en complementariteit met deze logistieke en industriële clusters en de positie in West-Brabant zorgen ervoor dat het HIM een sterke positie inneemt in het havenindustriële complex, in het bijzonder op het terrein van de chemie, procesindustrie en logistiek. De aanwezigheid van de logistieke en industriële clusters trekt niet alleen lading aan, maar bindt deze ook aan het havengebied. Dit gemengde karakter zorgt voor economische robuustheid, belangrijk voor de internationale concurrentiekracht van Nederland. Het HIM heeft een unieke ligging in Noordwest-Europa. Uniek zijn ook de mogelijkheden voor de aan- en afvoer van goederen naar o.a. het Ruhrgebied. Naast het water, de weg en het spoor, is er ook de aansluiting op het Buisleidingennetwerk Nederland. Deze buisleiding loopt vanaf Rotterdam onder het Hollands Diep door richting Antwerpen en heeft nabij Moerdijk een aftakking richting Zeeland en Limburg en Duitsland. Deze buisleiding wordt vooral gebruikt voor de aan- en afvoer van vloeibare (petro)chemische producten en gasen.

2.4. Maatschappelijk belang

Het maatschappelijk belang van de haven is groot. De directe werkgelegenheid in 2014 bedroeg 8.663 werknemers. De indirecte werkgelegenheid gecreëerd door het HIM bedroeg in 2013 8.226 werknemers. Daarmee verschaftte het HIM in 2014 in totaal aan 16.889 werknemers direct of indirect werk. In 2014 waren ±420 bedrijven op het HIM gevestigd. Dit betreft veel familie en niet-beursgenoteerde bedrijven, die de afgelopen (crisis)jaren een grote mate van flexibiliteit en stabiliteit vertoonden. De gerealiseerde bruto toegevoegde waarde was in 2013 ca. € 2,0 miljard (*Bron: havenmonitor update maart 2015*) De grootste sector van het terrein betreft de industriële sector. Vooral de chemie- en procesindustrie is hierin sterk vertegenwoordigd.

De meeste activiteiten op het HIM zijn zeer locatie gebonden. De haven biedt de benodigde infrastructuur in de vorm van de verschillende (diepzee-) havens, leidingstroken en weg- en spoorwegverbindingen. Deze zijn allen van elkaar afhankelijk. Dergelijke primaire havenfuncties hebben voor het Havenschap Moerdijk vanzelfsprekend altijd voorrang. Het Havenschap Moerdijk is echter als verantwoordelijk gebiedsontwikkelaar en beheerder verplicht rekening te houden met de aanwezige natuurwaarden in het havengebied. Hierbij is het uitgangspunt het voorkomen van beperkingen voor de ontwikkeling van het HIM als gevolg van de natuurwetgeving. Binnen dit uitgangspunt worden kansen voor natuur waar mogelijk benut. Dit geeft zowel invulling aan het begrip Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), als aan het uitdragen van een groen imago van het HIM in bredere zin.

De aanwezige natuur waarden op en rond het HIM hebben belangrijke maatschappelijke betekenis voor de werknemers evenals voor de inwoners van de omliggende woonkernen.

2.5. Havenstrategie 2030

Moerdijk wil in 2030 hét belangrijkste knooppunt van duurzame logistiek en duurzame chemie en procesindustrie zijn in de Vlaams Nederlandse Delta. In het realiseren van deze ambitie staan centraal:

1. WAARDECREATIE

Moerdijk heeft veel kwaliteiten om meer goederenstromen naar zich toe te trekken. Gelegen in de Vlaams Nederlandse Delta, ligt Moerdijk strategisch tussen de havens van Rotterdam en Antwerpen. Er is ruimte voor de logistieke overslag en de chemische industrie om te groeien. Er zijn vier mogelijkheden voor de aan- en afvoer van goederen. En in de komende jaren wordt de sterke logistieke positie in West-Brabant versterkt door de realisatie van het Logistiek Park Moerdijk. Deze groei van goederenstromen wil Moerdijk versterken door stevig in te zetten op de afhandeling van containers die via Rotterdam en Antwerpen Europa binnenkomen (extended gate strategie), het laten groeien van het aantal Europese kustvaartroutes die Moerdijk aan doen (short sea strategie) en een groei van 'groene' chemie en procesindustrie. Daarbij geldt: het gaat Moerdijk niet alleen om 'groei om de groei'. Moerdijk wil deze groeiende goederen- en productiestroom juist gebruiken om op het haven- en industrieterrein extra diensten en productiefaciliteiten te bieden, zodat er extra banen kunnen worden geschapen voor de regio. Denk aan het bewerken en assembleren van de aangekomen goederen op Moerdijk uit Azië, voordat ze verder worden vervoerd naar de eindklanten in Europa.

2. DUURZAAMHEID

Groei kan alleen verantwoord plaatsvinden als sprake is van verdere verduurzaming van het haven- en industrieterrein. Duurzaamheid op het HIM gaat over de versterking van de balans tussen de groei van de haven en verbetering van de milieudruk voor de inwoners van de regio en verbetering van de natuur- en landschapswaarden in de regio.

Duurzaamheid versterkt niet alleen de concurrentiepositie van de haven maar zorgt er tevens voor dat de regio aantrekkelijker wordt om in te wonen, te recreëren en werken. Dit is tevens een must om concurrerend en onderscheidend te blijven binnen het stelsel van West-Europese havens en industrieterreinen. Duurzaamheid gaat ook over de energieneutraliteit van het haven- en industrieterrein. Goede voorbeelden zijn er nu al; in de uitwisseling van warmte, energie, CO₂ en water tussen bedrijven onderling (de zogenaamde 'duurzame verbindingen'). Dit kan nog verder worden uitgebreid.

3. VEILIGHEID

De veiligheid voor inwoners van de omliggende gemeenten en medewerkers van de bedrijven staat anno 2013 voorop en zal ook in 2030 voorop staan. De ambitie om te groeien mag nooit ten koste gaan van de veiligheid. Inwoners van de regio moeten ook het vertrouwen hebben dat het haven- en industrieterrein veiligheid hoog in het vaandel heeft. Er wordt daarom ingezet om de aan- en afvoer van goederen meer plaats te laten vinden op veiligere en minder overlast gevende wijzen. Groei van het vervoer van vloeibare stoffen en gassen via de buisleiding en groei van de containerstromen via de binnenvaart geniet de voorkeur boven het vervoer via de weg of het spoor. Ook wordt ingezet op de versterking van de veiligheid van bedrijven en goederen op het terrein.

2.6. Doelen

Om bovengenoemde ambities te verwezenlijken zet Moerdijk in op drie onderling samenhangende hoofdstrategieën.

1. De ontwikkeling en uitbouw van de rol van de 'extended gate' positie voor de mainports Rotterdam en Antwerpen. Dit garandeert voor Moerdijk 'dikke' goederenstromen, die de vereiste schaalgrootte geeft voor ontwikkeling van de Value Added Logistics.
2. De verdere uitbouw van de 'short sea shipping'. Moerdijk is een zeehaven en is een stop in vele Short Sea Shipping Lines binnen Europa. Aan- en afvoer van goederen uit andere Europese havens, vindt langs deze weg plaats.
3. Het uitbouwen en verduurzamen van het industrieel complex.

Eén van de belangrijke uitgangspunten in de Havenstrategie is het hanteren van het principe van de 'Triple P' (principe van People, Planet en Profit). Een duurzame economische ontwikkeling kan alleen dan plaatsvinden, als dat tegelijkertijd gepaard gaat met het bevorderen van de veerkracht en kwaliteit van de natuur en het bevorderen van de lichamelijke en het geestelijke welzijn van de inwoners. Verbetering van het ene mag niet ten koste gaan van het andere. Daarmee vormen ze een onderdeel van de Havenstrategie.

De Havenstrategie 2030 is uitgewerkt in een globaal uitvoeringsprogramma. Daarin zijn thema's benoemd voor verdere uitwerking. Het gaat hier niet enkel om economische onderwerpen, maar ook om thema's als de manier waarop samengewerkt gaat worden met bewoners, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, de versterking van de veiligheid en milieu. Ook wordt gekeken naar de wijze waarop het Havenschap georganiseerd is. Samen met ondernemers, omwonenden, overheden en andere betrokken organisaties vindt uitwerking plaats in concrete doelen en activiteiten. Door samen op te trekken, moeten de doelen en acties realistisch en praktisch uitvoerbaar worden gemaakt.

2.7. Ontwikkelbehoefte

De komende jaren zal een verdere intensivering van het HIM plaatsvinden. De voorziene ontwikkelingen zijn verwoord in de Havenstrategie 2030. Deze komt kortweg neer op de uitgifte van circa 120 ha bedrijfsterrein voor chemie en chemie-gerelateerde activiteiten, de ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk (150 ha), de eventuele langere termijn ontwikkeling van de Roode Vaart en de verwachte doorgroei van de overslag van 20 miljoen ton/jaar naar 26 miljoen ton/jaar. In samenhang hiermee zijn aanpassingen noodzakelijk van de ontsluiting en bereikbaarheid via weg, water en spoor alsmede de buisleidingenstraat.

Figuur 2.1 De voorziene uitbreidingen van het haven- en industrieterrein Moerdijk in de Havenstrategie 2030

3. Toetsingskader natuurwetgeving

3.1. Vigerende wetgeving

Om de in hoofdstuk 2 beschreven belangen en ontwikkelbehoeften mogelijk te kunnen maken, dienen deze te worden getoetst aan de vigerende natuurwetgeving. Het onderhavige NMP is geschreven binnen de kaders van de soortbescherming en natuurbescherming die in Nederland gelden. De belangrijkste zijn:

- Flora- en faunawet (Ffwet)
- Natuurbeschermingswet 1998 (NBwet)

Deze twee wetten worden begin 2015 samengevoegd tot één Natuurwet. Het wetsvoorstel hiervoor is in juni 2014 aangeboden aan de Tweede Kamer. Voor dit NMP gaan we er vooralsnog vanuit dat de inhoudelijke wijzigingen vrijwel geen effect hebben op het te hanteren regime van wet- en regelgeving. Een uitgebreide beschrijving van de vigerende wetgeving staat in bijlage 2. Bij uitbreiding van bestaande activiteiten en bij het ontplooiën van nieuwe activiteiten op het HIM, is een toetsing aan deze wetgeving aan de orde. De initiatiefnemer dient vooraf stil te staan bij de impact van de voorgenomen ingreep op natuur. Er wordt hierbij zowel gekeken naar de ontwikkelfase als naar de gebruiksfase van het initiatief.

3.2. Soortbescherming Flora- en faunawet

De Ffwet toetst vooral of het initiatief geen negatieve effecten heeft op beschermde soorten en/of populaties van soorten die voorkomen op, of gebruik maken van het HIM. Bij deze toetsing dienen de beschermde soorten van het HIM te worden beschreven en ook het initiatief en de effecten ervan op de beschermde soorten. De initiatiefnemer dient negatieve effecten te voorkomen of te beperken. Als beschadiging, verstoring of vernietiging niet valt uit te sluiten dient een ontheffing van deze wet te worden aangevraagd door de initiatiefnemer.

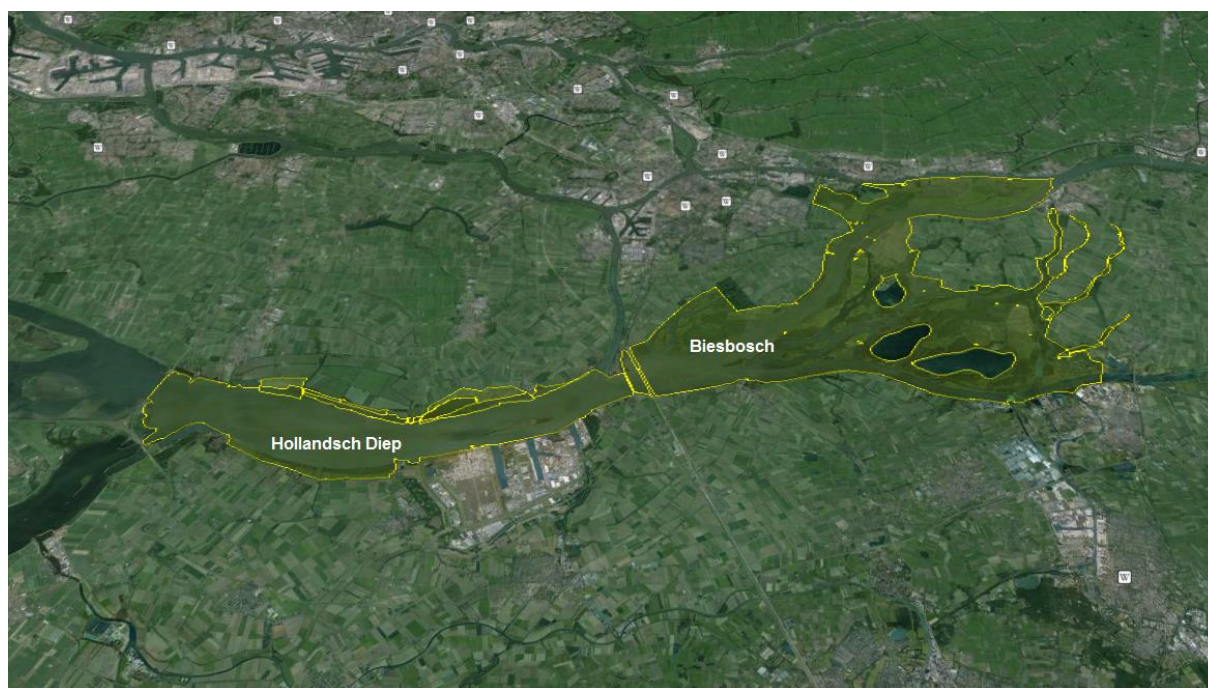
3.3. Gebiedsbescherming Natuurbeschermingswet 1998

Omdat het HIM grenst aan de twee Natura 2000 gebieden; Hollands Diep en Biesbosch (zie afbeelding 3.1), is toetsing van het initiatief aan de NBwet vereist. Het referentiekader voor de toetsing wordt gevormd door de instandhoudingsdoelen voor de habitats en soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen. Bij toetsing aan de natuurbeschermingswet wordt zowel gekeken naar de directe werking als externe werking van het initiatief op deze instandhoudingsdoelen. Ook dient de cumulatie (optelsom van effecten) met andere vergunde projecten mee te worden getoetst. Bij het optreden van effecten moet de initiatiefnemer deze voorkomen/beperken. Indien dit niet mogelijk is zal er een vergunning voor het initiatief moeten worden verleend.

In onderstaande tabel is het toetsingskader van de Ffwet en NBwet schematisch weergegeven.

Wetgeving	Toetsingskader
Flora- en faunawet	Worden er beschermde soorten flora- en fauna verstoord/beschadigd/vernietigd tijdens de ontwikkelfase of gebruiksfase van het initiatief? Worden er vaste rust- en verblijfplaatsen van flora en fauna verstoord/beschadigd/vernietigd? worden migratieroutes van fauna niet aangetast? Wordt de gunstige staat van instandhouding van populaties flora- en fauna niet aangetast?
Natuurbeschermingswet 1998	Heeft de impact van het initiatief (significant) negatieve gevolgen op de natuurwaarden van Natura 2000 gebieden? M.a.w. wordt de gunstige staat van instandhouding van aangewezen soorten en habitattypen in de Natura 2000 gebieden gewaarborgd? leiden effecten van het initiatief opgeteld bij reeds vergunde activiteiten niet tot (significant) negatieve effecten op de natuurwaarden van Natura 2000 gebieden? (m.a.w. Cumulatie van effecten). Getoetst worden de directe werking (bv koelwaterlozing op Hollandsch Diep) als ook de externe werking (bv depositie van gebiedsvreemde stoffen door emissies) op de natuurwaarden in de Natura 2000 gebieden.

Tabel 3.1 Toetsingskader nationale natuurwetgeving

Figuur 3.1 Natura 2000- gebieden Hollands Diep en Biesbosch

4. Opgaven Haven- en Industrierterrein Moerdijk getoetst aan wetgeving

4.1. Effecten van realisatie Havenstrategie

Voor het realiseren van de Havenstrategie (hoofdstuk 2) binnen vigerende natuurwetgeving (hoofdstuk 3) ligt er een aantal uitdagingen. Bij verdere intensivering van het HIM zullen de strategische grondreserves met de daarop aanwezige natuurwaarden wijken voor haven- en industriële activiteiten. Daarnaast kunnen de ontwikkelingen gepaard gaan met een effect op Natura 2000 gebieden (Hollands Diep en/of Biesbosch).

Onderstaande tabel geeft aan welke effecten kunnen optreden bij de activiteitontwikkeling van havens en industrie.

Storingsfactoren	Natuurbeschermingswet 1998	Flora- en faunawet
Oppervlakteverlies		X
Versnippering		X
Verzuring	X	X
Vermesting	X	X
Verontreiniging	X	X
Verdroging		X
verstoring door geluid	X	X
verstoring door licht	X	X
verstoring door trilling	X	X
optische verstoring	X	X
verstoring door mechanische effecten	X	X

Tabel 4.1. Storingsfactoren die gepaard gaan met uitbreiding en ontwikkeling op basis van de Havenstrategie en van invloed kunnen zijn op Natura 2000 doelen of soorten (Flora- en faunawet).

Een toelichting op de verstoringfactoren is terug te lezen in bijlage 3. De mate waarin de verstoringen optreden, hangt van de concrete plannen. Door nieuwe havenactiviteiten en aanleg van industrie kunnen migratieroutes verbroken worden of versnippering optreden binnen een netwerk van gebieden of soorten. In de aanlegfase is verder vooral sprake van verstoring door geluid, licht, trillingen etc. Vaak wordt een gebied (tijdelijk) ontwaterd om bouwwerkzaamheden te vergemakkelijken. Ook moet rekening worden gehouden met negatieve effecten door bouwverkeer (verontreiniging). Tijdens de gebruiksfase van een initiatief is er, naast een permanente verandering in licht- en geluidsbelasting, ook sprake van nevenactiviteiten zoals toenemend wegverkeer, spoorverkeer en scheepvaartbewegingen. Deze kunnen verstoringen geven door emissie, lozingen, trillingen, geluid, oppervlakteverlies, versnippering, verdroging en licht.

4.2. Soortbescherming

De effecten die (mogelijk) conflicteren met de Ffwet zijn voor een heel groot deel te voorkomen dan wel te beperken door tijdig adequate maatregelen te nemen. Hiervoor zijn een aantal instrumenten beschikbaar die door de bedrijven op het HIM opgepakt kunnen worden. In tabel 4.2 zijn deze weergegeven.

Afbeelding 4.1. Beschermde soorten op het HIM: Gevlekte orchis en Buizerdhorst (Chemieweg)

4.3. Gebiedsbescherming

In de beheerplannen Natura 2000 (NBwet) voor zowel Hollands Diep als Biesbosch wordt de aanwezigheid en het bestaand gebruik van het HIM niet als een belemmering gezien voor het halen van instandhoudingsdoelen. Er worden wel voorwaarden gesteld aan bijvoorbeeld warmtelozingen en koelwateronttrekkingen. Men voorziet wel een knelpunt door stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in de Biesbosch.

De Biesbosch is om die redenen ook opgenomen in de regeling Programmatische Aanpak stikstof (PAS-regeling). In het beheerplan Biesbosch zullen herstelmaatregelen worden opgenomen om de stikstofgevoelige habitats op te waarderen, zodat aan de instandhoudingsdoelen wordt voldaan. De

ontwikkelbehoefte van de Havenstrategie ligt boven de 2 % groei. Hiermee is in de beheerplannen rekening is gehouden.

Op de prioritaire lijst van de PAS zijn 7 prioritaire projecten van het HIM geplaatst. Hiermee is voor de komende 6 jaar vanuit de PAS voldoende ontwikkelruimte beschikbaar voor bedrijvigheid, uitgaande van de Havenstrategie 2030.

Wanneer (bovenwettelijke) herstelmaatregelen worden uitgevoerd, kan de provincie haar bevoegdheden inzetten om extra economische groei te ondersteunen door de vrij te besteden ontwikkelruimte in te zetten voor het HIM. Los daarvan kan toepassing van Best Beschikbare technieken gericht op het verlagen van de stikstofemissie extra ontwikkelruimte creëren wanneer deze leiden tot lagere waarden dan bij de PAS gehanteerd (bovenwettelijke maatregelen).

Wetgeving	aandachtspunt/knelpunt	instrument/oplossingsrichting
Flora- en faunawet	aanwezigheid jaarrondbeschermd vogels en zwaar beschermde soorten Flora- en faunawet op het HIM	Generieke ontheffing flora- en faunawet (Groenspoor)
	vestiging van nieuwe (zwaar) beschermde soorten op nog uit te geven terreinen	Ontheffing tijdelijke natuur (Groenspoor)
	optimaal rekening houden met beschermde soorten bij ruimtelijke ingrepen	Natuurinclusief ontwerpen (Groenspoor)
Natuurbeschermingswet 1998	Risico voor aantasting instandhoudingsdoelen door externe werking (uitstoot stikstof) bij intensivering HIM	Investeringsmodel Natuur, investeren in beheer en uitbreiding van areaal stikstofgevoelige habitattypen. Natuur robuster maken ontwikkelruimte zeker stellen (Ontwikkelspoor)
	Een niet realiseerbare programmatische aanpak stikstof (PAS)	Investeringsmodel Natuur, investeren in beheer en uitbreiding van areaal stikstofgevoelige habitattypen. Natuur robuster maken ontwikkelruimte zeker stellen (Ontwikkelspoor)

Tabel 4.2. Aandachtpunten/knelpunten en voorgestelde instrumenten/oplossingsrichtingen om deze weg te nemen.

5. Noodzakelijke en mogelijke maatregelen

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk is een inventarisatie gemaakt van de maatregelen die kunnen worden genomen (op het HIM en daarbuiten), gebruik makend van de instrumenten uit de wet- en regelgeving. Hierbij is nadrukkelijk ook gekeken naar maatregelen om vooraf natuurkwaliteiten te realiseren (proactief natuurmanagement). Er is onderscheid gemaakt tussen het spoor van de soortenbescherming (groen spoor) en de gebiedsbescherming (ontwikkelingspoor).

5.2. Soortenbescherming

5.2.1. Generieke ontheffing beschermde soorten

De doelstelling is voor het HIM een generieke ontheffing Flora- en faunawet artikel 75 aan te vragen. Hiervoor is het nodig om een goedgekeurde gedragscode te hebben voor alle werkzaamheden die betrekking hebben op de beschermde soorten. De uitwerking hiervan vindt plaats in het uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten. Om de ontheffing te krijgen is deze gedragscode inhoudelijk goedgekeurd voor alle werkzaamheden in relatie tot de soorten die onder de ontheffing vallen. Voordeel is dat bedrijven niet individueel ontheffingen meer hoeven aan te vragen.

Afbeelding 5.1. Inventarisatie van de door het Havenschap Moerdijk gemaakte oeverwaluwand door natuurwerkgroep Moerdijkse Polders (onderdeel van IVN Etten-Leur)

5.2.2. Ontheffing tijdelijke natuur

Voor het verwijderen van beschermde soorten is ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet vereist. Beschermde soorten kunnen daarmee bouwplannen vertragen of zelfs tegenhouden, wat extra kosten met zich mee brengt. Met een ontheffing Tijdelijke Natuur zijn de mogelijkheden aanwezig om binnen de bestaande wettelijke kaders tijdelijke natuur een kans te geven zich te ontwikkelen en de mogelijkheid te bieden dergelijke natuur ook weer te ruimen, wanneer het betreffende terrein zijn uiteindelijke definitieve bestemming krijgt.

Tijdelijke natuur is natuur op terreinen met een andere bestemming (wonen, bedrijvigheid) dan natuur. De bestemming ligt vast, maar is nog niet gerealiseerd. Tussen het vaststellen van de bestemming en de daadwerkelijke realisatie ervan vindt spontane of geleidelijke natuurontwikkeling plaats. Tijdelijke natuur is vooral van belang voor pionierssoorten en vroege soorten, die afhankelijk zijn van dynamiek in het landschap en die in een volgend stadium van natuurlijke successie vanzelf verdwijnen. Tijdelijke natuur kan permanente winst zijn. Soorten kunnen zich in het tijdelijke gebied versterken en van daar uit nieuwe terreinen bezetten en bijdragen aan een meer robuuste natuur.

Een ontheffing Tijdelijke Natuur is relevant voor 'niet in gebruik zijnde terreinen' (grondreserves van het Havenschap en van gevestigde bedrijven) om zo niet in conflict te komen met de natuurwetgeving wanneer de bestemming van een terrein wordt ingevuld. Deze ontheffing heeft betrekking op soorten die zich nog niet hebben gevestigd maar wel worden verwacht in de (nabije) toekomst. Terreinen die binnen een jaar in gebruik worden genomen, maar ook leidingstroken, bermen, glooiingen en dergelijke (want deze zijn reeds bestemd) vallen buiten de regeling.

Hiermee is geregeld dat bij het 'opduiken' van strikt beschermde soorten op de ongebruikte terreinen deze weer verwijderd mogen worden bij de ingebruikname van het terrein. Voorwaarde voor deze ontheffing is dat de natuur in de tussenliggende tijd (tenminste één groeiseizoen) de kans krijgt zich te vestigen en ontwikkelen. Hiermee wordt natuur de ruimte gegeven zolang als mogelijk is, zonder dat de initiatiefnemer er bij de ingebruikname 'last' van heeft. Dit kan omdat de ontheffing op voorhand al verleend is.

In tabel 5.1. zijn de verschillen tussen de Generieke ontheffing beschermde soorten en de Ontheffing tijdelijke natuur samengevat.

	Uitgegeven terrein	Niet uitgegeven terrein
In gebruik	Havenschap kan generieke ontheffing (op basis van uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten) doorschrijven aan klant	Havenschap verklaart generieke ontheffing (op basis van uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten) van toepassing
(nog) niet in gebruik	Kan aan ontheffing Tijdelijke Natuur worden toegevoegd (mits langer dan 1 jaar ongebruikt), in andere gevallen zie werkwijze in gebruik zijnde terreinen.	Kan aan ontheffing Tijdelijke Natuur toegevoegd worden als het minstens 1 jaar niet is gebruikt voor industrie. Bij uitgifte binnen een jaar valt dit m.b.t. beschermde soorten die al wel voorkomen onder het uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten

Tabel 5.1. Overzicht van toepassing managementplan beschermde soorten versus ontheffing Tijdelijke Natuur

5.2.3. Natuurinclusief ontwerpen

Het streven is om door proactief natuurmanagement natuurkwaliteiten te versterken en de mogelijkheden te hebben voor het realiseren van de ontwikkelbehoeften op het HIM zonder lange procedures, tijdverlies en extra kosten. Om dit te bereiken is het belangrijk om in de uitvoeringsplannen Generieke ontheffing beschermde soorten en Ontheffing tijdelijke natuur te kijken naar maatregelen die het vestigen van beschermde soorten mogelijk maakt zonder economische groei te belemmeren. Het in de (ontwerp)plannen op het HIM integreren van deze maatregelen wordt aangeduid als Natuurinclusief ontwerpen.

Het type maatregelen dat hierbij in overweging kan worden genomen en waarvoor sommige al ideeën bestaan zijn:

- creëren van alternatieve vestigingsplaatsen beschermde soorten flora en fauna;
- creëren van vestigingscondities voor nog niet gevestigde beschermde soorten flora en fauna;
- versterken van de groene zone op het HIM;
- Het, mogelijk in combinatie met het akoestisch bos, opzetten van natuureducatie, en aanleggen van wandel- en fietsroutes.

Er zijn al voorbeelden van maatregelen rond soortenbescherming. In samenspraak met de werkgroep Natuur van Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM) wordt broedbiotoop voor meeuwen in stand gehouden op de Sassenplaat. Verder creëert het Havenschap Moerdijk jaarlijks broedgelegenheid voor oeverzwaluwen op de nog uit te geven gronden.

5.3. Gebiedsbescherming

5.3.1. Beheer- en inrichtingsmaatregelen N-2000 gebieden

Om eventuele knelpunten rond de instandhoudingsdoelen het hoofd te bieden, overweegt het Havenschap Moerdijk proactief te investeren in inrichtingsmaatregelen, gevoelige habitattypen en soorten, vooruitlopend op de investering door bedrijven. Hiermee krijgt de natuur een extra impuls doordat deze zich kan uitbreiden in oppervlakte en kwaliteit. Belangrijke doelen hierbij zijn dat gereserveerde ontwikkelruimte, wordt gewaarborgd, en er versnellingen in procedures zijn te bereiken. Daarnaast moeten deze proactieve natuurinvesteringen ertoe leiden dat in geval er behoefte bestaat aan extra ontwikkelruimte, de provincie bereid is een deel van de vrij te besteden ontwikkelruimte beschikbaar te stellen aan het HIM.

Randvoorwaarde is dat de (gereserveerde en potentiële) ontwikkelruimte ten goede komt aan de bedrijven die de natuurinvesteringen zijn mogelijk hebben gemaakt.

5.3.2. Beheermodel Stikstof

Voor het monitoren van de stikstofuitstoot en de externe werking van het HIM op de nabij gelegen N-2000 gebieden, ontwikkelt het Havenschap Moerdijk een beheermodel. Het monitoren gebeurt voor zowel de individuele bedrijven als het geheel van het HIM. Het beheermodel is een belangrijk instrument bij o.a. het beoordelen van uitbreidingen van bestaande en aanvragen voor vestiging van nieuwe bedrijven. Mogelijk dat het programma Aerius (dat ontwikkeld is voor de PAS) eveneens de functie van een beheermodel kan vervullen.

5.3.3. Koepelvergunning binnen Crisis- en herstelwet

Het Haven- en Industrierrein Moerdijk is aangemeld als ontwikkelingsgebied zoals bedoeld in hoofdstuk 2, afdeling 1 van de Crisis- en herstelwet. Deze aanmelding moet bijdragen aan een duurzame ruimtelijke en economische ontwikkeling van het gebied met behoud van een goede milieukwaliteit.

De intentie bij deze aanmelding is om gebruik te maken van artikel 19db van de Natuurbeschermingswet 1998. Daarmee kan een passende beoordeling worden gemaakt op het niveau van het bestemmingsplan of het Provinciaal inpassingsplan zodanig dat de voorwaarden, voorschriften en beperkingen voor vergunningverlening voor het ontwikkelingsgebied kunnen worden onderbouwd. Indien GS hiermee vooraf hebben ingestemd, kan een bestemmingsplan dat op grond van artikel 19db is vastgesteld individuele ondernemers in een eerder stadium duidelijkheid geven over de voorwaarden, voorschriften en beperkingen waaronder de NB-vergunning verleend zal worden. Individuele initiatieven van ondernemers die binnen dit kader passen, kunnen vervolgens met een eenvoudigere projecttoets beoordeeld worden. Dit biedt een belangrijk procedureel voordeel voor ondernemers op Moerdijk en draagt op die manier bij aan een duurzame economische ontwikkeling van het gebied.

5.3.4. Alternatieve maatregelen

Bij het realiseren van robuuste natuur is het goed ook niet direct N-gerelateerde maatregelen te overwegen, die bijdragen aan het versterken van de natuur in de nabij gelegen natuurgebieden op en in de omgeving van het HIM. Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Het in de Biesbosch aanleggen van paaiplaatsen voor trekvis en plasdrassituaties voor trekvogels en het ontwikkelen van potentiële locaties voor stroomdalgraslanden.
- Het door opspuiten van zand creëren van plaatsen voor intensieve recreatie aan de randen van de Biesbosch.
- Het verbeteren van de oeverzones langs het Hollands Diep.
- Het realiseren van (extra) EHS. In overleg met partijen kunnen locaties in beeld komen waar het realiseren van extra EHS, vanuit de insteek van integrale gebiedsontwikkeling, interessant is.
- Bijdragen aan de beheerkosten van N-2000 gebieden om uitvoering van de gebiedsplannen (mede) mogelijk te maken.
- Het verminderen van de CO₂- en N-uitstoot door energiebesparende maatregelen van de bedrijven en het transport op het HIM. Zowel op bedrijfsniveau als voor het gehele Haven- en Industrierrein en de omgeving heeft dit al aandacht in het Energyweb XL programma van Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM). Deze leveren niet alleen een bijdrage aan het verminderen van de externe werking van N op de N-2000 gebieden maar ook aan de in de Havenstrategie genoemde inzet gericht op de afname van het energiegebruik en de milieubelasting, zowel door de industrie als het transport. Met het verlagen van de footprint sluit het HIM ook aan bij het actieplan Energie dat door de Branche Organisatie Zeehavens (BOZ)

wordt opgesteld en uitgewerkt om de implementatie van het nationaal Energieakkoord voor duurzame groei te faciliteren. Hiervoor zal in 2015 een energievisie worden opgesteld.

- Het ontwikkelen van een robuust systeem voor de waterhuishouding rond het HIM. Het watersysteem omvat het stelsel van natuurlijke en kunstmatige waterlopen in het gebied, dat enerzijds voorziet in de waterbehoefte van afnemers en gebruikers in alle sectoren, en anderzijds adequaat overtollig water opvangt en afvoert. In het bijzonder dient bij de ontwikkeling van het watersysteem rekening gehouden te worden met de ligging van het HIM in een benedenrivierengebied en de werking van de getijden en met de effecten van diverse koelwaterlozingen op de warmtecapaciteit van het Hollands Diep en het bewaken van de ecologische en chemische kwaliteit van het water. Binnen een robuust watersysteem zijn vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd, voor zover dat binnen het systeem fysiek en financieel mogelijk is. Dit onderwerp heeft de aandacht van de werkgroep Water van DVM. Deze kijkt ook naar operationele zaken als de mogelijke haalbaarheid van het vergroten van het aanwezige B-water leidingnetwerk, hergebruik van gesaneerd grondwater en opvang van bluswater.
- Het aanleggen van fietsroutes op en rond het HIM zodat gebruikers zicht krijgen op en kunnen genieten van de aanwezige natuur.

5.3.5. Afstemming in Werkprogramma Zeehavens 2014-2016

In het Werkprogramma Zeehavens hebben de 5 Nederlandse zeehavens met de Rijksoverheid, het actieve zeehavenbedrijfsleven en het Topteam Logistiek / Strategisch Platform Logistiek afspraken gemaakt om de concurrentiepositie van de zeehavens en het zeehavenbedrijfsleven te versterken. Dit is uitgewerkt in een 20-tal actiepunten voor de periode 2014 – 2016. Vooral de actiepunten die zijn geformuleerd rond de prioriteiten “Duurzaamheid en Innovatie” en “Zeehavens en hun omgeving” bieden aanknopingspunten voor maatregelen die passen binnen het Natuurmanagementplan. De samenwerking tussen de zeehavens in de Branche Organisatie Zeehavens (BOZ) en van de BOZ met de ministeries IenM en EZ bieden aanknopingspunten om de te ontwikkelen maatregelen op de juiste niveaus te bespreken. In internationaal verband is het Paralia project een mogelijkheid om onderwerpen met betrekking tot natuur te bespreken. Dit project is een internationale en multidisciplinaire samenwerking tussen overheden, havens, universiteiten, kennisinstituten en maatschappelijke organisaties.

6. Borging en Bindende afspraken

6.1. Mogelijkheden voor borging en bindende afspraken

Het natuurmanagementplan is gebaseerd op een proactieve aanpak van betrokken partijen.

Bij deze aanpak is het belangrijk dat er tussen partijen bindende afspraken zijn te maken. Voor deelnemende partijen is het belangrijk dat, als er afspraken zijn over investeringen in natuur, bedrijven geen onnodige tussentijdse beperkingen opgelegd krijgen en de bedrijven de beschikbare ontwikkelruimte ook daadwerkelijk kunnen gebruiken.

Binnen dit natuurmanagementplan staat de volgende vraag centraal:

“Welke bindende juridische afspraken zijn er tussen partijen te maken over de toekomstige ontwikkelmogelijkheden van bedrijven als zij, individueel of gezamenlijk, uitvoering geven aan natuurmaatregelen die tussen partijen in het natuurmanagementplan zijn overeengekomen?”

6.2. Juridische vraagstukken soortbescherming

Met betrekking tot de maatregelen en aanpak rond soortbescherming levert de vraagstelling uit 6.1 de volgende inzichten op.

6.2.1. Generieke ontheffing Flora- en faunawet

Voor het krijgen van een generieke ontheffing Flora- en faunawet is het nodig een uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten op te stellen. De richtlijnen voor de eventuele mitigerende maatregelen die nodig zijn om deze ontheffing te krijgen zijn voldoende duidelijk.

6.2.2. Ontheffing Tijdelijke natuur

Het ontwikkelen van tijdelijke natuur is een interessante optie voor braakliggende terreinen op het haven- en industrieterrein. Hier hebben beschermde en niet beschermde soorten veel baat bij. De ontstane natuur mag, bij het bebouwen of inrichten van het terrein alleen worden verwijderd als de eigenaar een ontheffing Tijdelijke natuur heeft.

Een ontheffing Tijdelijke natuur is alleen aan te vragen voor soorten waarvoor het aannemelijk is dat deze zich binnen tien jaar op het terrein kunnen vestigen. Vestigt zich, gedurende de periode dat een

terrein niet in gebruik is, een beschermde soort die niet in de ontheffing is opgenomen, dan dient deze aanvullend te worden gemeld. Bij het vestigen of ontstaan van extra beschermde soorten en/of soorten die niet in de ontheffing Tijdelijke natuur zijn opgenomen dient alsnog de reguliere procedure te worden gelopen voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning en/of ontheffing Flora- en faunawet. Om dit zoveel als mogelijk te voorkomen, is een frequente-update (2 jaarlijks) van de Tijdelijke ontheffing nodig. Daarmee moet de kans dat zich “onverwacht” beschermde soorten vestigen zo klein mogelijk worden.

6.3. Juridische vraagstukken gebiedsbescherming

6.3.1. Stikstof (N)

De ontwikkelingsplannen voor het haven- en industrieterrein Moerdijk moeten, voor wat betreft de stikstofuitstoot, voldoen aan de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Nadat de meetsystematiek voor de PAS opnieuw is vastgesteld (verwachting medio 2015), kan een beoordeling plaatsvinden van de vraag of de ontwikkeling van het haven- en industrieterrein past binnen de PAS.

Het is dus nog niet duidelijk of er aanvullende maatregelen nodig zijn om te voldoen aan de PAS. Ook over de vraag welke soort maatregelen in aanmerking kunnen komen is geen duidelijkheid. Eerste prioriteit is te voldoen aan de instandhoudingsdoelen in De Biesbosch en het Hollands Diep (N-2000 gebieden) en daarvoor zo nodig maatregelen op te nemen in het NMP. Aan de hand van de genoemde gebiedsanalyses kunnen locaties worden aangewezen waar deze maatregelen mogelijk zijn.

6.3.2. Alternatieve maatregelen

Omdat de meetsystematiek nog niet is vastgesteld voor de PAS, is nog niet met zekerheid te zeggen of het nodig is maatregelen te nemen om te voldoen aan de instandhoudingsdoelen van De Biesbosch. In afwachting van de uitkomst van dit vraagstuk, is de vraag aan de orde of er alternatieve natuurmaatregelen denkbaar zijn waarmee het HIM een basis heeft om de provincie te verzoeken extra ontwikkelruimte beschikbaar te stellen (zie H. 5.3.4. voor mogelijke maatregelen).

Diverse partners van dit NMP suggereren om ook maatregelen op te nemen die bijdragen aan de vorming van robuuste natuur, ongeacht of deze gekoppeld zijn aan stikstof.

6.3.3. Crisis- en herstelwet

De provincie Noord-Brabant en gemeente Moerdijk hebben, ondersteund door het Havenschap Moerdijk het Haven- en industriegebied Moerdijk aangemeld als ontwikkelingsgebied als bedoeld in hoofdstuk 2, afdeling 1 van de Crisis- en herstelwet. Deze aanmelding is bedoeld om ruimte te creëren voor een duurzame ruimtelijke en economische ontwikkeling van het gebied met behoud van een goede milieukwaliteit.

Waar het gaat om de milieugebruiksruimte is de aanmelding bij de Crisis en Herstelwet (Chw) gericht op het vinden van sturingsmogelijkheden om de beschikbare geluidruimte op het haven- en industrieterrein Moerdijk zo doelmatig mogelijk voor bedrijven en havenactiviteiten in te zetten. Voor mogelijke maatregelen in het spoor van de gebiedsbescherming, is de aanmelding als ontwikkelingsgebied in het kader van de Crisis- en Herstelwet bedoeld om ruimte te vinden voor toepassing van artikel 19db van de Natuurbeschermingswet 1998. Dit artikel voorkomt onnodige procedures voor bestemmingsplannen in het ontwikkelingsgebied. Bovendien worden de onderzoekskosten beperkt. Het artikel bepaalt, kort gezegd, dat de toetsing aan natuurwaarden bij bestemmingsplannen in ontwikkelingsgebieden plaatsvindt op bestemmingsplanniveau. Vervolgens hoeft deze toetsing niet nogmaals op projectniveau te gebeuren. De aanmelding als ontwikkelingsgebied geeft zo ook mede invulling aan de ambities binnen de 'Green Deal Moerdijk' (bijlage 1) en de in het natuurmanagementplan beoogde maatregelen.

6.3.4. Zekerheden

De bedrijven die deelnemen aan de uitvoering van het Natuurmanagementplan vragen aandacht voor de juridische borging van afspraken die zij binnen het NMP maken. In de huidige situatie ontbreekt de juridische zekerheid dat bedrijven die in natuur hebben geïnvesteerd, de beschikbare economische ontwikkelruimte ook werkelijk kunnen toe-eigenen. In de praktijk zou de ontwikkelruimte kunnen worden benut door derden. Het ontbreken van deze juridische mogelijkheden kan niet alleen de ontwikkeling van bedrijven hinderen, maar ook hun bereidheid remmen om proactief te investeren in natuur.

Ook juristen onderkennen dat het niet mogelijk lijkt om op basis van dit NMP juridische afspraken te maken tussen partijen zodat ontstane ontwikkelruimte ook ten goede komt aan degenen die hiervoor maatregelen willen nemen. Partijen zullen samen optrekken in de verkenning naar juridische mogelijkheden.

Ook geven bedrijven aan het moeilijk te vinden de wet- en regelgeving te vertalen naar natuurmaatregelen. Dit leidt ertoe dat het lastig is vooraf een inschatting te maken van de beoordeling door vergunningverleners.

Voor zover bekend biedt de (nieuwe) Natuurwet geen handvatten om de gestelde problematieken het hoofd te bieden.

Om met een grote kans van slagen deze onzekerheid weg te nemen is het advies om, aansluitend bij de proactieve insteek die in het natuurmanagementplan is gekozen, te kiezen voor een aanpak waarbij de ontwikkelplannen en daarvoor te nemen natuurmaatregelen, niet afhankelijk zijn van de klassieke sporen van mitigatie en/of compensatie (respectievelijk artikelen 6.1 en 6.4 Habitatrichtlijn). In deze proactieve aanpak is de insteek om, met betrokken partijen, een plan voor robuuste investeringsmaatregelen in natuur overeen te komen dat met zekerheid de instandhoudingsdoelen realiseert. Als alle partijen het over deze maatregelen eens zijn, kan bij het bevoegd gezag het verzoek worden neergelegd de ontwikkelruimte ook voor het HIM beschikbaar te stellen.

Gelijktijdig aan het uitwerken van bovengenoemde aanpak wordt een terugval optie op het compensatiespoor (artikel 6.4) voorbereid. Daarbij zal – via onderzoek - het algemeen belang van het HIM en het ontbreken van alternatieven aantoonbaar moeten worden gemaakt. Het met partijen overeengekomen robuuste investeringspakket dient in dit spoor als compensatiepakket. Door het gelijktijdig starten van deze aanpak met het proactieve spoor, kan een eventuele doorlooptijd worden bekort.

In aansluiting op het programma EnergywebXL, en in lijn met een proactieve aanpak, is het waard te onderzoeken of er een verdere stimulans voor de bedrijven op het HIM mogelijk is om de processen te verbeteren die leiden tot een vermindering van de N-uitstoot. De toepassing van Best Beschikbare technieken is gericht op het verlagen van de stikstofemissie van bedrijven en extra ontwikkelruimte creëren wanneer deze leiden tot lagere waarden dan bij de PAS gehanteerd.

Een laatste aandachtspunt bij het verkrijgen van zekerheden voor bedrijven is het niet synchroon lopen van de investeringscycli van bedrijven waar het gaat om beslissingen over locaties, gebouwen en installaties en de perioden waarmee de overheid beheerplannen, normstellingen en andere wet- en regelgeving kan aanpassen.

7. NMP en uitvoeringsplannen in dynamisch en cyclisch proces

7.1. Natuurmanagement: een dynamisch, cyclisch proces

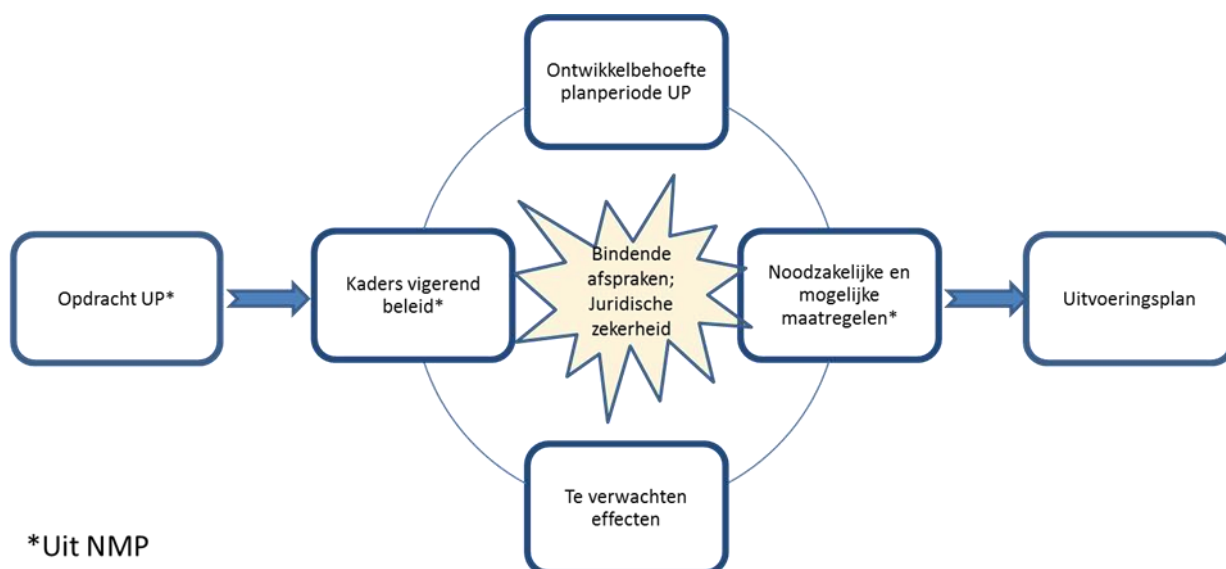
Natuurmanagement is een cyclisch en dynamisch proces dat, zowel op het niveau van het NMP als op het niveau van de uitvoeringsplannen, inhoud krijgt door het werken in de cyclus van plan, do, control en act (PDCA-cyclus). Het voornemen is deze telkens in een periode van 4 jaar te doorlopen. De uitvoeringsplannen kennen een cyclus van 2 jaar. Onverwachte ontwikkelingen kunnen reden zijn hiervan af te wijken.

In figuur 7.2 zijn de onderdelen van de verschillende stappen uit de PDCA-cyclus op een rij gezet.

Figuur 7.2. De stappen in de PDCA-cyclus voor NMP en Uitvoeringsplannen		
	Natuurmanagementplan (doorlooptijd 5 jaar)	Uitvoeringsplannen (doorlooptijd 2 jaar)
Plan	Toeten kaders wet en regelgeving aan ontwikkelbehoefte; vaststellen (mogelijke) overschrijdingen/knelpunten; inventariseren noodzakelijke en mogelijke maatregelen; bepalen opdrachten uitvoeringsplannen	Inventariseren en beoordelen huidige situaties; betrekken ontwikkelplannen planperiode; afwegen noodzakelijke en mogelijke maatregelen; bepalen aanpak voor verkrijgen vergunningen en ontheffingen en uit te voeren maatregelen
Do	Opstellen uitvoeringsplannen (UP's)	Aanvragen vergunningen; ontheffingen; uitvoeren maatregelen; lobby naar beleidsmakers e.d.
Control	Monitoren: ontwikkeling en uitvoering UP's; wijzigingen kaders wet en regelgeving; (mutaties in) ontwikkelbehoefte	Monitoren: effecten maatregelen en veranderingen in vestiging soorten en natuurwaarden; voortgang en risico's bij realisatie ontwikkelingen
Act	Vaststellen mutaties in (mogelijke) overschrijdingen/knelpunten; heroverwegen noodzakelijke en mogelijke maatregelen; bijstellen opdrachten voor (eventueel nieuwe) UP's	Vaststellen noodzakelijke en gewenste bijstellingen in uitvoeringsplan

7.2. Van NMP naar Uitvoeringsplannen

Het proces voor de ontwikkeling van de verschillende uitvoeringsplannen is in figuur 7.2 schematisch weergegeven. In figuur 7.3. zijn de maatregelen, voortkomend uit de beleidskaders, en de hiervoor op te stellen Uitvoeringsplannen opgenomen.

Figuur 7.2. Proces voor ontwikkelen uitvoeringsplannen met elementen Natuurmanagementplan

Er bestaan maatregelen die aan onder meerdere Uitvoeringsplannen kunnen worden gekoppeld. Zo kan het akoestisch bos ruimte bieden aan alternatieve vestigingsplaatsen voor beschermde soorten en daarom onderdeel zijn van het uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten. Maar het kan ook bijdragen aan het realiseren van (toekomstige) instandhoudingsdoelen en daarom als maatregel onderdeel zijn van het uitvoeringsplan voor de aan Natura 2000 gerelateerde maatregelen.

Figuur 7.3. Toetsing ontwikkelbehoefte aan wet en regelgeving en noodzakelijke en gewenste maatregelen				
Kaders vanuit Wet en Regelgeving	Kaders getoetst aan toekomstige ontwikkeling HIM	Maatregelen (uit te werken in Uitvoeringsplannen)	Meerwaarde voor betrokken partijen	Knelpunten voor maatregelen
SOORTBESCHERMING				
Verbodsbepalingen beschermde soorten in Ff-wet	Bij adequate uitvoering maatregelen geen knelpunten te verwachten	Gedragscode Generieke ontheffing Ontheffing Tijdelijke Natuur Gedragscode en de hiervoor benodigde maatregelen zoals: - Creëren alternatieve vestigingsplaatsen - Creëren vestigingscondities voor nog niet gevestigde soorten - Versterken groene zone HIM - Mogelijk in combinatie met aanleg akoestisch bos, natuureducatie, wandel- en fietsroutes = "Natuurinclusief ontwerpen"	- Vergroten biodiversiteit - Vergoten omgevings- en belevingswaarde - Versnellen en voorkomen procedures - Geen individuele aanvragen / procedures bedrijven - Bijdragen aan MVO-doelstellingen bedrijven - Bijdragen aan duurzaamheidsdoelstellingen HIM	- Vestiging van, bij tijdelijke ontheffing, niet aangemelde soorten
Instandhouding voortplantingsplaatsen en andere rust- en verblijfplaatsen				
Beschermingsregimes				
Zorgplicht				
GEBIEDSBESCHERMING				
Natuurbeschermingswet & N-2000	- Risico voor aantasten instandhoudingsdoelen door externe werking - Bij adequate uitvoering maatregelen geen knelpunten te verwachten	- Proactief overeenkomen investeringsmaatregelen die instandhoudingsdoelen realiseren of aantoonbaar gaan realiseren - Robuuster maken N-gevoelige habitattypen in met name Biesbosch door (bijdragen aan) extra inrichtingsmaatregelen - Ontwikkelen "Beheermodel Stikstof" - Aanvraag koepelvergunning ChW voor ontwikkelruimte met afspraken over realiseren instandhoudingsdoelen; - Robuuster maken natuur in directe omgeving HIM; - Bijdragen aan vorming nieuwe natuur - Creëren experimenteerruimte; - Aanleg akoestische bos t.b.v. geluid, fijn stof e.d. - Realiseren (extra) EHS buiten N-2000 gebieden (bijv. Akoestische bos, Gat van den Ham); - Verminderen CO₂ en N-uitstoot door technologische ontwikkeling; - Ontwikkeling "Robuust Watersysteem"	- Versterken natuurkwaliteit - Vergroten omgevings- en belevingswaarde - Creëren ontwikkelruimte bedrijven - Versnellen en voorkomen procedures - Bijdragen aan MVO-doelstellingen bedrijven - Bijdragen aan duurzaamheidsdoelstellingen HIM	- Ontbreken juridische mogelijkheden voor zekerheid om gecreëerde, extra ontwikkelruimte te kunnen "verzilveren"; - Ontbreken duidelijkheid over voorkomen dat ontstaan nieuwe habitattypen in N-2000 gebieden door (proactieve) maatregelen HIM, leiden tot aanvullende eisen instandhoudingsdoelen; - Ontbreken duidelijkheid of alternatieve maatregelen ter versterking natuurwaarden kunnen leiden tot (extra) ontwikkelruimte. - Niet synchroon lopen van planningscycli bedrijven (bij investeringen) en overheid (bij wet en regelgeving) - Onduidelijkheid over interpretatie wet en regelgeving bij bedrijven.
Beheerplan N-2000 Biesbosch	Niet bij ontwikkeling/groei HIM < 2% per jaar			
Beheerplan Hollands Diep	Niet bij ontwikkeling/groei HIM < 2% per jaar (of kunnen we stellen: geen knelpunten voorzien bij realiseren Havenstrategie?)			
Programmatische Aanpak Stikstof	- Kritisch voor N-depositie in Biesbosch - Nog geen duidelijkheid over normen			
Crisis- en herstelwet	Nog geen mogelijkheden voor verkrijgen ontwikkelruimte			

7.3. Te ontwikkelen uitvoeringsplannen

7.3.1. Uitvoeringsplan Borging en bindende afspraken

Uitvoeringsplan Borging en Bindende afspraken		
<u>Doel</u>		
Overeenkomen bindende afspraken tussen partijen over de toekomstige ontwikkelmogelijkheden voor bedrijven die individueel of gezamenlijk, uitvoering geven aan natuurmaatregelen.		
<u>Planfase</u>	<u>Periode</u>	<u>Aandachtspunten</u>
- Vormen expertgroep “bindende afspraken - Inventariseren vraagstukken	2015	
<u>Uitvoeringsfase</u>		
- Gevraagd en ongevraagd adviseren over andere uitvoeringsplannen NMP - Input geven aan belangenbehartiging rond vraagstukken rond “bindende afspraken”	Indien gewenst of noodzakelijk	
<u>Actoren</u>		
Kees Bastmeijer (UVT), BIM, betrokken bedrijven, BMF, Provincie, Gemeente Moerdijk, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, Havenschap Moerdijk, IenM, Lokale natuurverenigingen		

De intentie van de partijen die betrokken zijn bij het natuurmanagementplan is tot afspraken te komen die een proactieve aanpak mogelijk maken. Hiervoor is het nodig dat er een samenwerking ontstaat die is gebaseerd op onderling vertrouwen en die het mogelijk maakt juridisch bindende afspraken te maken die ook houdbaar zijn. Alleen als de bedrijven zekerheden krijgen over toekomstige ontwikkelmogelijkheden, zal er bereidheid zijn te investeren in natuur. Gezien het belang dat hierover duidelijkheid komt krijgt het uitvoeringsplan “Borging en bindende afspraken” de eerste prioriteit.

7.3.2. Uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten

Uitvoeringsplan Generieke ontheffing beschermde soorten		
<u>Doel</u>		
Verkrijgen Generieke ontheffing Art. 75 Ff-wet en opstellen en uitvoeren maatregelen voor teniet doen negatieve invloeden op basis van inventarisatie beschermde soorten.		
<u>Planfase</u>	<u>Periode</u>	<u>Aandachtspunten</u>
Aanvragen Generieke Ontheffing Art. 75 Ff-wet • Integrale inventarisatie beschermde soorten • Toetsing op gunstige staat van instandhouding • Maatregelen voor teniet doen negatieve invloeden “Natuur inclusief ontwerpen” door te voorzien in alternatieve leefgebieden beschermde soorten	2015	
<u>Uitvoeringsfase</u>		
Uitvoeren maatregelen	Volgens plan, afgestemd op ontwikkelplannen HIM	
Periodieke rapportages	2-jaarlijks	
Aanvragen bijgestelde Generieke ontheffing	Indien noodzakelijk	
<u>Actoren</u>		
BIM, betrokken bedrijven, Havenschap Moerdijk, Provincie, Min EZ, Lokale natuurverenigingen		

7.3.3. Uitvoeringsplan Ontheffing Tijdelijke natuur

Uitvoeringsplan Ontheffing Tijdelijke natuur		
<u>Doel</u>		
Verkrijgen Ontheffing Tijdelijke natuur en opstellen en uitvoeren plannen voor tijdelijke natuur op basis van inventarisatie van niet aanwezige maar te verwachten beschermde soorten én ontwikkelbehoefte bedrijven.		
<u>Planfase</u>	<u>Periode</u>	<u>Aandachtspunten</u>
Aanvraag Ontheffing Tijdelijke Natuur • Inventariseren niet aanwezige maar te verwachten beschermde soorten • Inventariseren plannen en maatregelen voor tijdelijke natuur	2015	Fiscale consequenties en mogelijkheden
<u>Uitvoeringsfase</u>		
• Inventariseren aanwezige én (nieuwe) te verwachten beschermde soorten	2- jaarlijks	
• Actualiseren plannen en maatregelen voor tijdelijke natuur	Jaarlijks	
• Aanvraag bijgestelde Ontheffing Tijdelijke natuur	Indien noodzakelijk	
<u>Actoren</u>		
BIM, betrokken bedrijven, Havenschap, Provincie, Min EZ, Lokale natuurverenigingen		

7.3.4. Uitvoeringsplan Natura 2000 gerelateerde maatregelen

Uitvoeringsplan Natura 2000 gerelateerde maatregelen		
<u>Doel</u>		
Verkrijgen vergunning Natuurbeschermingswet en opstellen en uitvoeren van maatregelen voor robuuste natuur en voor het verkrijgen van een voorkeurspositie voor extra ontwikkelruimte voor bedrijven.		
<u>Planfase</u>	<u>Periode</u>	<u>Aandachtspunten</u>
Aanvragen vergunning Natuurbeschermingswet / uitvoeren Habitattoets • Inventariseren externe werking Moerdijk op N-2000 gebieden • Inventariseren effecten overige storingsfactoren • Maatregelen voor verplaatsen habitattypen om ontwikkelruimte te creëren • Maatregelen voor robuuster maken natuur voor gevoelige habitattypen • Maatregelen voorinrichting (peilbeheer)	2015	• Zekerheid om gecreëerde ontwikkelruimte ook te kunnen benutten • Volgen en betrokken zijn bij overleg Min EZ en BOZ over robuuste PAS, uitwisselen “best practices” en proces – vergunningverlening
<u>Uitvoeringsfase</u>		
Uitvoeren maatregelen	Volgens plan, afgestemd op ontwikkelingsplannen HIM	
Inventariseren effecten maatregelen en ontwikkelingen HIM	2-jaarlijks	Geen verzwaring regime bij vestigen nieuwe habitattypen door maatregelen
Actualiseren plannen en maatregelen	2- jaarlijks	
Aanvraag bijgestelde vergunning Natuurbeschermingswet / uitvoeren nieuwe Habitattoets	Indien noodzakelijk	
<u>Actoren</u>		
BIM, betrokken bedrijven, BMF, Provincie, Gemeente Moerdijk, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, Havenschap Moerdijk, Lokale natuurverenigingen		

7.3.5. Uitvoeringsplan Ontwikkelen en uitvoeren N-Beheermodel

Uitvoeringsplan Ontwikkelen en uitvoeren N-Beheermodel		
<u>Doel</u>		
Ontwikkelen en implementeren model voor monitoren, beheren en beheersen van de stikstofuitstoot en de externe werking van het HIM én de individuele bedrijven op de nabij gelegen N-2000 gebieden.		
<u>Planfase</u>	<u>Periode</u>	<u>Aandachtspunten</u>
• Ontwikkelen monitor voor gegevens N-uitstoot bedrijven HIM • Vaststellen externe werking HIM op N-2000 gebieden • Vaststellen systematiek voor bepalen ruimte/tekort N-uitstoot • Vaststellen systematiek “uitgeven” N-uitstoot	2015	Verkenning noodzakelijk of het ontwikkelde programma Aerius in deze behoefte van het HIM kan voorzien
<u>Uitvoeringsfase</u>		
• Monitoren mutaties • Betrekken gegevens Beheermodel bij uitvoeringsplan Natura 2000 gerelateerde maatregelen		
<u>Actoren</u>		
BIM, bedrijven met N-uitstoot > 1 mol / ha / jaar, Havenschap		

7.3.6. Uitvoeringsplan Robuuste natuur door alternatieve maatregelen

Uitvoeringsplan Robuuste natuur door alternatieve maatregelen		
<u>Doel</u>		
Opstellen en uitvoeren plan met alternatieve maatregelen voor realiseren robuuste natuur die kunnen leiden tot de toekenning van extra ontwikkelruimte voor bedrijven.		
<u>Planfase</u>	<u>Periode</u>	<u>Aandachtspunten</u>
• Inventariseren mogelijke alternatieve maatregelen • Vaststellen experimenteer- en ontwikkelruimte die door maatregelen is te verkrijgen • Opstellen plan van maatregelen	2015/2016	Mogelijkheden om experimenteer- en extra ontwikkelruimte te krijgen
<u>Uitvoeringsfase</u>		
Uitvoeren maatregelen	Volgens plan, afgestemd op ontwikkelingsplannen HIM	
Inventariseren effecten maatregelen en ontwikkelingen HIM	2-jaarlijks	
Actualiseren plannen en maatregelen	2- jaarlijks	
<u>Actoren</u>		
BIM, betrokken bedrijven, BMF, Provincie, Gemeente Moerdijk, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, Havenschap Moerdijk, Min IenM en EZ, Lokale natuurverenigingen		

7.4. Actoren

Onderstaande partijen binnen en buiten het HIM hebben, elk met hun eigen taken en verantwoordelijkheden in het gebied, krijgen een rol bij de uitvoeringsplannen van het NMP.

Actor	Rol
Havenschap Moerdijk	Verantwoordelijk voor uitgifte en beheer van terreinen aan klanten (bedrijven) en initiatiefnemer van het NMP
Stuurgroep DVM (Duurzame Verbindingen Moerdijk)	Borgen samenhang NMP met overige onderwerpen binnen DVM
Werkgroep Natuur DVM	Klankborden en adviseren over uitvoeringsplannen en maatregelen rond NMP
Gemeente Moerdijk	(Mede)eigenaar van het Havenschap Moerdijk
Provincie Noord-Brabant	(Mede)eigenaar van het Havenschap Moerdijk, vergunningverlener natuurbeschermingswet Bevoegd gezag voor toekenning Ontwikkelruimte
Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk	Belangengroep van gevestigde bedrijven op het HIM
Staatsbosbeheer	Beheerder van de groenstroken rondom het HIM en beheerder van de Natura 2000 gebieden Hollands Diep en Biesbosch
Brabantse Milieu Federatie (BMF)	Klankbord voor en partner bij samenwerkingsovereenkomst
Natuurwerkgroep Moerdijk	Klankbord voor en betrokken bij uitvoeringsplannen
Rijkswaterstaat	Beheerder van het Natura 2000 gebied Hollands Diep
Ministerie van EZ	Toetsing ontheffingsaanvragen Flora- en faunawet
Ministerie van I en M	Verkenning experimenteerruimte binnen Nederlandse wetgeving
Branche Organisatie Zeehavens	Overlegorgaan voor uitvoering Werkprogramma Zeehavens en aandachtspunten voor landelijke en Europese belangenbehartiging

7.5. Een eerste pilot

Het voorstel is om een pilot op te zetten met bedrijven met een ontwikkelbehoefte in de komende 3 – 5 jaar. Hiermee wordt de praktische werking van natuurmanagement op Moerdijk getoetst. De verwachte toename in milieubelasting vanuit deze bedrijven wordt vertaald naar vereiste herstelmaatregelen voor natuur. De herstelmaatregelen hebben betrekking op de aanleg van nieuwe natuur op en rond het HIM, op extra bronmaatregelen om de uitstoot van stikstof op planniveau verder terug te dringen of vinden eventueel plaats binnen de Natura 2000 gebieden (aanvullend op de beheerplannen). Wanneer deze bovenwettelijke maatregelen ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd, kan de provincie haar bevoegdheden inzetten om gevraagde extra economische ontwikkelruimte te ondersteunen door de vrij te besteden ontwikkelruimte in te zetten voor het HIM. Wanneer dit is geregeld, kunnen extra vergunningen voor de depositie kunnen worden afgegeven.

7.6. Organisatie uitvoering Natuurmanagementplan

Het onderhevige NMP wordt bekrachtigd door middel van de ondertekening een convenant (zie bijlage 4a). Het Havenschap Moerdijk stelt een Stuurgroep NMP in. Hierin hebben de bestuurlijke vertegenwoordigers van de convenant-partners zitting. Het havenschap is voorzitter van de Stuurgroep. De Stuurgroep:

- Is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Convenant en de samenwerking tussen de partijen;
- Is opdrachtgever voor het opstellen van de Uitvoeringsplannen, bewaakt de voortgang en stelt de Uitvoeringsplannen vast;
- Voert de regie bij het bepalen van de impact op natuur en milieu bij economische groei, de hiermee verbonden investeringen en kostenverdeling over de bij het betreffende Uitvoeringsplan betrokken bedrijven;
- Is verantwoordelijk voor de monitoring van de effecten van de maatregelen, die niet gerelateerd zijn aan de PAS;
- Geeft input voor eisen voor nieuw vestiging van bedrijven op het HIM, waarbij o.a. accent wordt gelegd op bronmaatregelen ten aanzien van stikstof;
- Evalueert de pilot en verwerkt de ervaringen in de strategie van het Natuurmanagement.

Bij de afzonderlijke Uitvoeringsplannen worden partijen gevraagd deel te nemen die belang hebben bij het plan. Bedrijven die onder de grens van 1 mol/ha/jaar aan N-uitstoot blijven zijn niet vergunningsplichtig. Zij hoeven niet deel te nemen aan het plan voor N2000 gerelateerde maatregelen.

De kosten van de maatregelen worden naar rato toegerekend aan het belang dat bedrijven bij de maatregelen hebben. De meerwaarde van de maatregelen dient altijd groter te zijn dan de kosten in geval er géén natuurmanagement plaatsvindt.

8. Conclusies en aanbevelingen

1. Natuurmanagement heeft als focus om vooraf te investeren in maatregelen voor natuur en milieu, eventueel aanvullend op de herstelmaatregelen uit de beheerplannen, om hiermee economisch gebruikruimte te verdienen.
2. Geef natuurmanagement inhoud op strategisch niveau door het ontwikkelen en één keer per 4 jaar bijstellen van een natuurmanagementplan. Geef hieraan uitvoering door op operationeel niveau uitvoeringsplannen te ontwikkelen en uit te voeren in een cyclus van één keer per twee jaar.
3. Waar het gaat om de soortbescherming (kaders Ff-wet) zijn, op basis van de ontwikkelbehoefte uit de Havenstrategie tot 2030, bij het tijdig nemen van adequate maatregelen, geen knelpunten te verwachten. Deze moeten uitvoering krijgen op basis van de uitvoeringsplannen Generieke ontheffing beschermde soorten en Ontheffing tijdelijke natuur.
4. Binnen de kaders van de gebiedsbescherming zijn er risico's voor het aantasten van de instandhoudingsdoelen door de externe werking van het HIM op vooral het N-2000 gebied de Biesbosch. Voor het Hollands Diep zijn deze risico's voor N vooralsnog niet te verwachten maar zijn deze er mogelijk wel voor warmtelozingen, koelwateronttrekkingen, licht en geluid.
5. De partijen op HIM die aan het NMP deelnemen en bedrijfsuitbreiding of nieuwe vestiging willen, plannen natuurmaatregelen en voeren deze proactief uit op het bedrijventerrein en in de Natura 2000 gebieden Hollands Diep en De Biesbosch. Het vooraf investeren in de robuustheid van bestaande natuur en aanleg van nieuwe natuur moet leiden tot een vereenvoudiging van het doorlopen van vergunningprocedures, het verkorten van de proceduredtijd en voorkomen van bezwaren. Dit geeft meer zekerheid aan de bedrijvenontwikkeling.
6. In de huidige situatie ontbreekt de juridische zekerheid dat bedrijven die in natuur hebben geïnvesteerd, de economische ontwikkelruimte, die daardoor ontstaat ook werkelijk kunnen toe-eigenen. Deze ontstane ontwikkelruimte kan ook worden benut door derden. Het ontbreken van deze juridische zekerheid hindert niet alleen de ontwikkeling van bedrijven, maar remt ook hun bereidheid om proactief te investeren in natuur.
7. Het aanvragen en verkrijgen van een koepelvergunning voor het HIM op basis van artikel 19 db van de Natuurbeschermingswet kan een oplossing bieden voor een deel van de juridische knelpunten. Hiervoor dient het HIM aangewezen te worden als ontwikkelgebied binnen de Crisis- en herstelwet (Chw).
8. Het uitvoeren van een pilot waarin de partijen participeren met concrete ontwikkelplannen in de eerste 3-5 jaar is een manier om de werking van natuurmanagement op Moerdijk in de praktijk te toetsen.
9. Proactief natuurmanagement voor het HIM kan alleen slagen als alle betrokken partijen de intentie hebben hieraan inhoud te geven en bereid zijn eraan mee te werken.

Geraadpleegde bronnen

- Kees Bastmeijer, hoogleraar natuurbeschermings- en waterrecht Universiteit Tilburg
- Jonathan Verschuuren, hoogleraar internationaal en Europees omgevingsrecht Universiteit Tilburg
- Harrie Vissers, Provincie Noord-Brabant
- Edwin Wieman, Provincie Noord-Brabant
- Sylvia Kardon, Provincie Noord-Brabant
- Ad van Hees, Staatsbosbeheer
- Annette Piepers, Rijkswaterstaat
- Jaap Drost, Grontmij
- Chantal Goos, Gemeente Moerdijk
- Geert Weijers, Bestuur Bedrijvenkring Industrieterrein Moerdijk (BIM)
- Jan Peters, Voorzitter Duurzame verbindingen Moerdijk (DVM))
- Nol Verdaasdonk, voorzitter Brabantse Milieu Federatie (BMF)
- Werkgroep Natuur Duurzame Verbindingen Moerdijk
- KAM-coördinatoren bedrijven Haven- en Industrieterrein Moerdijk
- Robbert Trompetter, Zeeland Seaports
- Monique van den Dungen Groningen Sea Ports
- René Mens, Brabants Zeeuwse Werkgevers (BZW)
- Managementteam Havenschap Moerdijk
- Bert van Dijk, Taskforce Economie & Natuur SER-Brabant
- Leo Dubbeldam, SER-Brabant

Literatuur

- Arts, F.A. & Meiniger P.L. 1994. Watervogels in de Westerschelde 1900-1990: een reconstructie. Bureau Waardenburg Rapport 94.42 Rapport RIKZ – 95.002.
- Batten, L.A., 1977. Sailing on reservoirs and its effect on waterbirds. *Biological Conservation* 11: 49-58.
- Blumstein, D. T., L. L. Anthony, R. Harcourt & G. Ross, 2003. Testing a key assumption of wildlife buffer zones: is flight initiation distance a species-specific trait? *Biological Conservation* 110(1): 97-100.
- Bruderer, B. & S. Komenda-Zehnder, 2005. Einfluss des Flugverkehrs auf die Avifauna Schlussbericht mit Empfehlungen. Schriftenreihe Umwelt Nr. 376. Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft, Bern.
- BLWG. 2007. Voorlopige verspreidingsatlas van de Nederlandse mossen. Bryologische en Lichenologische Werkgroep van de KNNV.
- Conomy, J.T., J.A. Collazo, J.A. Dubovsky & W.J. Fleming, 1998. Dabbling duck behaviour and aircraft activity in coastal north Carolina. *Journal of Wildlife Management* 62(3): 1127- 1134.
- Daalder, R. & H. Brouwer, 1984. Plankzeilen in natuur en landschap. Rapport Biologie en Samenleving, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.
- Dijkse, A. 1992. Kiekendieven in de duinen. *Duin* 15: 29-31.
- Keller, V., 1989. Variations in the response of crested grebes *Podiceps cristatus* to human disturbance - a sign of adaptation? *Biological Conservation* 49: 31-45.
- Foppen, R., Kleunen A. van, Loos, W, Nienhuis J. & Sierdsema H. 2002. Broedvogels en de invloed van hoofdwegen, een nationaal perspectief. SOVON Onderzoeksrapport 2002/08.
- Grift, E.A. van der; Foppen, R.; Loos, W.B.; Molenaar, J.G. de; Oomen, D.; Reijnen, M.J.S.M.; Sierdsema, H.; Wegman, R.M.A. (2008). Quick-scan verstoring fauna door laagvliegen. Wageningen: Alterra, (Alterra-rapport 1725)
- Higler, L.W.G. & F.G.W.A. Ottburg, 2004. Beste ecologisch potentieel en maatlatten voor de visstand van een viertal sloot-typen. Achtergronddocument vissen van de expertgroep vissen Kader Richtlijn Water. Alterra Research Instituut voor de Groene Ruimte /
- Kahlert, J., 2006. Factors affecting escape behaviour in moulting greylag geese *Anser anser*. *Journal of Ornithology* 147: 569-577.
- Kersten, M. & F.G.W.A. Ottburg, 2003. Effecten van peilverlaging op kritische vissoorten en amfibieën in polder Mastenbroek. Een verkenning. A7W rapport 401. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Opzeeland, I., H. Slabbekoorn & C. ten Cate, 2007. Vissen en geluidsoverlast. Effecten van geluidsbelasting onder water op zoetwatervissen. Universiteit Leiden.
- Ottburg, 2004-A. Soort 1095 Zeeprik, 1106 Zalm, 1134 Bittervoorn, 1145 Grote modderkruiper en 1149 Kleine modderkruiper. In: Janssen, J.A.M. & J.H.J. Schaminée (redactie) 2004 Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV, Utrecht, 1
- Maitland PS & Hatton-Ellis TW (2003). Ecology of the Allis and Twaite Shad. *Conserving Natura 2000 Rivers Ecology Series No. 3*. English Nature, Petersborough.

- Kuijper, D.P.J., J.Schut, D. van Dulleman, H. Toorman, N. Goossens, J. Ouwehand & H.J.G.A. Limpens, 2008. Experimental evidence of light disturbance along the commuting routes of pond bats (*Myotis dasycneme*). *Lutra* 51(1).
- Tomlinson ML & Perrow MR (2003). Ecology of the Bullhead. Conserving Natura 2000 Rivers Ecology Series No. 4. English Nature, Petersborough.
- Maitland PS (2003). Ecology of the River, Brook and Sea Lamprey. Conserving Natura 2000 River Ecology Series No. 5. English Nature, Petersborough.
- Pluijm, A. van der. 2008. Tonghaarmuts *Orthotrichum rogeri* Brid. In V. Kalkman (red.), De soorten van het leefgebiedenbeleid. EIS-Nederland, Leiden; 93-95
- Hendry K & Cragg-Hine D (2003). Ecology of the Atlantic Salmon. Conserving Natura 2000 Rivers Ecology Series No. 7. English Nature, Petersborough.
- Van der Winden, J., S. Dirksen & R. Lensink, 1999. Review of risk species and hazardous behaviour of birds on a future airport island in the North Sea. Rapport 99-61. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Krijgsveld, K.L., Smits, R.R. & J. van der Winden, 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels: Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg rapport 08-173: 245p.
- Molenaar, de, J.G., D.A. Jonkers & M.E. Sanders, 2000. Wegverlichting en natuur. III Lokale invloed van wegverlichting op een gruttopopulatie. DWW-rapport nr. P-DWW-2000-024, Alterra-rapport nr. 064, Wageningen.
- Winden, J., van der, R.F.J. van Beusekom & M. Tentij (red.), 2008. Beschermingsplan Duin- en kustvogels. Vogelbescherming Nederland/ Bureau Waardenburg, Zeist/Culemborg.
- Grubb, T.G. & R.M. King, 1991. Assessing human disturbance of breeding bald eagles with classification tree models. *Journal of Wildlife Management* 55(3): 500-511
- Nooij. R. de, R. Lenders, R. Leuven, A. Spitzen, R. Zollinger & R. Iken. 2010. Ruimte geven, ruimte nemen. Een Managementplan voor de Rugstreeppad in de Noordoostpolder. *Jaarboek Flora en fauna* 7(1): 1-11.
- Port of Moerdijk 2030: Havenstrategie 2030, juli 2014.
- Werkprogramma Zeehavens 2014-2016 “Alle hens aan dek”, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, juni 2014.

Bijlagen

Bijlage 1 Intentieverklaring voor een Natuurmanagementplan op en rondom het Haven- en Industrierrein Moerdijk

Intentieverklaring
**Natuurmanagementplan op en rondom
het haven- en industrieterrein Moerdijk**

Partijen

Ondergetekenden,

1. Havenschap Moerdijk, rechtsgeldig vertegenwoordigd door F. van den Oever, directeur;
2. Gemeente Moerdijk, rechtsgeldig vertegenwoordigd door wethouder C. Punt, verder te noemen 'de Gemeente';
3. Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk, rechtsgeldig vertegenwoordigd door J. Peters, voorzitter;
4. Staatsbosbeheer Regio Zuid, rechtsgeldig vertegenwoordigd door H.J. Hekhuis, regiodirecteur (waarnemend);
5. Provincie Noord-Brabant, rechtsgeldig vertegenwoordigd door J.J.C. van den Hout, gedeputeerde, gemachtigd door de commissaris van de Koning, handelend ter uitvoering van het GS-besluit dd. 23 april 2013, verder te noemen: 'de provincie'.

Hierna tezamen te noemen: partijen, verklaren samen te werken aan de verbinding tussen economische ontwikkeling en versterking van natuurwaarden op en rondom het Haven- en Industrierrein Moerdijk.

1. Overwegingen en Ontwikkelingen

Op het Haven- en industrierrein Moerdijk (HIM) zijn circa 400 bedrijven gevestigd, die goed zijn voor ca. 9.000 arbeidsplaatsen. Het HIM is een logistieke draaischijf waar tal van goederenstromen samenkomen en de import en export van veel bedrijven wordt gefaciliteerd. Het vormt een onmisbare schakel in het functioneren van de wereldhavens van Rotterdam en Antwerpen en is strategisch gelegen tussen deze Mainports. Het HIM kenmerkt zich door een uitstekend parkmanagement en een hoge organisatiegraad van bedrijven.

Om haar positie als 2e economische motor in de provincie Noord-Brabant te kunnen behouden, zal er komende jaren verdere intensivering plaatsvinden. Deze komt kortweg neer op de uitgifte van circa 120 ha bedrijfsterrein, de ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk (150 ha), de verwachte doorgroei van de overslag van 20 miljoen/ton/j naar 26 – 30 miljoen/ton/j en – hiermee samenhangend - de noodzakelijke aanpassing van de ontsluiting/bereikbaarheid van weg, water, spoor evenals de buisleidingenstraat. De voorgenomen toename in bedrijvigheid heeft haar effecten op de milieugebruiksruimte, de omliggende natuurgebieden (Natura 2000-gebieden Hollandsch Diep en Biesbosch) en op de leefbaarheid van de omringende woonkernen (Moerdijk, Zevenbergen en Klundert).

Via deze Intentieverklaring wordt structuur gegeven aan de ambitie om het HIM door te ontwikkelen tot een duurzaam bedrijventerrein, door het koppelen van de groei van de bedrijvigheid aan investeringen in natuur en omgevingskwaliteit.

Het Havenschap Moerdijk (HM) werkt al vanuit het concept "Werklocatie van de toekomst" samen met de gemeente Moerdijk, Waterschap Brabantse Delta, Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk (BIM) en de provincie Noord-Brabant aan de verdere verduurzaming van het HIM vanuit een People, Planet en Profit benadering.

2. Doel en Belangen

2.1. Doel

De bedrijvigheid en de kwaliteit van de natuur op en rondom het HIM in samenhang met elkaar ontwikkelen, op zodanige wijze dat:

- de economische groei kan blijven plaatsvinden;
- de natuurwaarden worden versterkt;
- het HIM aantrekkelijker is voor ondernemers, en werknemers en als vestigingsplaats voor bedrijven;
- er meer draagvlak ontstaat bij omwonenden.

2.2. Belangen

Havenschap Moerdijk:

- een hoogwaardige zeehaven en bedrijventerrein (multimodaal ontsloten) waar groei (ontwikkeling) mogelijk blijft en die op medewerking van overheden kan rekenen;
- ontwikkelingen worden gedragen door de omgeving;
- een hoogwaardig bedrijventerrein met aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijven en waar het aangenaam werken is;
- concretisering van het duurzame imago dat ook bij het HIM hoort.

Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk:

- maatschappelijk verantwoord ondernemen door bewust om te gaan met natuurwaarden op eigen terrein en met natuur in de nabije omgeving;
- ecologische ontwikkeling mogelijk maken, waarbij economische ontwikkelingen niet worden geremd;
- geïntegreerde aanpak van vergunningen- (NB-wet) en ontheffingstraject (Flora- en Faunawet), ontlasting regeldruk en procedures;
- concretisering van het duurzame imago waar bedrijven, aangesloten bij de Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk, voor staan.

Staatsbosbeheer:

- doelstellingen (instandhouding en uitbreiding) van Natura2000 gebieden 'Biesbosch en Hollandsch Diep';
- instandhouding en verbetering van de natuurkwaliteit op de natuurpercelen van HIM;
- verbetering van de recreatieve inrichting van groenstroken;
- mogelijkheid tot realisatie van de doelstelling voor vervangbare grondstoffen (windenergie);
- maatschappelijk draagvlak realiseren voor natuur en duurzame energie.

Gemeente Moerdijk:

- maatschappelijk verantwoord ondernemen ter versterking van een duurzaam bedrijventerrein;
- sterkere binding van het HIM aan de waarden van het groene landschappelijk kader en haar omgeving;
- meer oog voor de balans tussen de woon-, werk- en leefomgeving waardoor wederzijds begrip en waardering ontstaat.

Provincie:

- economische ontwikkelingen komen niet in conflict met de regelgeving;
- behoud en versterking van natuurwaarden op en rondom het bedrijventerrein;
- borging van de natuurkwaliteit in Natura 2000-gebieden 'Biesbosch en Hollandsch Diep' volgens de voorwaarden in het beheerplan;
- een kwalitatief hoogwaardig bedrijventerrein dat een 'boost' geeft aan de Brabantse economie en werkgelegenheid;
- een aanpak die perspectief biedt voor andere, vergelijkbare situaties in Noord-Brabant;
- een toekomstbestendige vestigingslocatie voor bedrijvigheid.

3. Het initiatief

De Intentieverklaring is de basis voor een Natuurmanagementplan Moerdijk. Dit plan wordt mede gebaseerd op de Havenvisie Moerdijk 2030 en wordt afgestemd op de Natura 2000-beheerplannen 'Hollandsch Diep en Biesbosch'. Partijen maken in het Natuurmanagementplan concrete afspraken over het creëren van ontwikkelruimte. Aan deze ontwikkelruimte verbinden partijen de strikte voorwaarde dat het bedrijfsleven aantoonbaar investeert in natuur op en rond het bedrijventerrein (waaronder de Natura 2000-gebieden 'Hollandsch Diep en De Biesbosch') en anticipeert op de doelen en kaders van de vigerende regelgeving. Ten aanzien van de daarbij geldende juridische kaders wordt onderscheid gemaakt tussen het soortbeschermingsrecht (overwegend van toepassing op bedrijfsactiviteiten en natuurinvesteringen op het bedrijventerrein zelf) en het gebiedsbeschermingsrecht (natuurinvesteringen buiten bedrijventerrein om effecten van bedrijfsuitbreiding weg te nemen of acceptabel te maken). Het streven van deze aanpak is dat met het realiseren van natuurwaarden binnen en buiten het HIM de juridisering rondom nieuwe bedrijvigheid kan afnemen.

De gezamenlijke aanpak leidt tot een verdere verduurzaming van het Haven- en industrieterrein Moerdijk voor de langere termijn op zowel economisch, ecologisch als maatschappelijk gebied, waarbij kansen worden benut, barrières verdwijnen en samenwerking met de omgeving wordt bevorderd.

Het HM neemt het initiatief tot het opstellen van een Natuurmanagementplan en betreft daar de partijen bij, evenals andere betrokkenen, waaronder lokale natuur- en milieuorganisaties. Dit plan gaat uit van 2 sporen:

- Groen spoor.
- Ontwikkelingspoor.

3.1. Groen Spoor:

Dit spoor omvat drie bouwstenen:

1. Initiatieven die betrekking hebben op verduurzaming, vergroening en versterking van de biodiversiteit op en rond het HIM.
2. Initiatieven die bijdragen aan verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving en de belevingswaarde voor werknemers en omwonenden.
3. Zorgvuldige omgang met beschermde soorten Flora en Fauna op het HIM en het halen van instandhoudingdoelen in Natura 2000-gebieden rondom het HIM.

Toelichting bouwstenen 1 en 2:

1. *Groene omlijsting van het bedrijventerrein:*
 - Versterken van de Sassenplaat als uitwijkplaats voor kustbroedvogels (meeuwen en sterns). De broedplaatsen van deze soorten staan op het HIM onder druk door uitgifte terreinen en verdere intensivering van terreinen.
 - Toegankelijker maken van de groenstrook bij Klundert voor omwonenden. De groenstroken zijn, waar dit geen problemen oplevert voor de veiligheid, ook bestemd voor extensief recreatief medegebruik (wandelen).
 - Opgaande beplanting rondom bedrijventerrein ten behoeve van de reductie van geluid en buffer van fijnstof.
2. *Vergroening en natuurontwikkeling op het HIM:*
 - Duurzaam beheer openbaar groen (bermen, leidingstroken, watergangen e.d.), bedrijfsgebouwen (ecologisch beheer, groene gevels/vegetatiedaken mogelijk in combinatie met zonne-energie).
 - Aanleg van natuurelementen zoals vlinderstroken, oeverwaluwwanden, amfibiepoelen en groenstroken.
 - Braakliggende terreinen inrichten met tijdelijke natuur, onder voorwaarde dat bedrijven de zeggenschap houden om zonder aanvullende voorwaarden deze terreinen in gebruik kunnen nemen.

Toelichting op bouwsteen 3:

1. HIM Flora- en Faunawetproof:

Het ontwikkelen en toepassen van instrumenten voortkomend uit de vigerende natuurwetgeving voor het omgaan met al aanwezige soorten (Flora- en Faunawet). Deze dienen als kader waarbinnen een duurzaam voortbestaan van de soorten op het HIM is gegarandeerd in afstemming met economische ontwikkelingen.

2. Leidraad 'werkwijze' / omgang aanwezige beschermde soorten':

Per soort een praktische vertaalslag op basis van de eerder vastgestelde gedragscode Flora- en Faunawet en hiervan afgeleide ecologische werkprotocollen. De leidraad wordt te zijner tijd onderdeel van de overeenkomsten voor bestekken (onderhoud en inrichting en bevat maatregelen (toolkit) die 'standaard' bij bedrijfsontwikkelingen worden ingezet).

3. Bestuurlijk vaststellen van een goedgekeurde gedragscode Flora- en Faunawet.

4. Inventarisatie/monitoring van natuurwaarden:

Focus op tabel 2 soorten, tabel 3 soorten en vogels via periodieke actualisatie (2-3 jaar).

5. Aanvragen:

- ontheffing art. 75C Flora- en Faunawet voor de jaarrond beschermde vogelsoorten.
- ontheffing Tijdelijke Natuur voor (braakliggende) terreindelen.

De voorgenomen initiatieven binnen dit groene spoor leveren al op korte termijn resultaat en geven zichtbaarheid aan het groene imago dat HIM wil uitstralen. De groene initiatieven kunnen als voorbeeldfunctie dienen voor andere bedrijventerreinen in de vorm van "Good practices". Het HM anticipeert al langer op de voorwaarden vanuit de regelgeving. Er is een ecooloog ingehuurd om het HM in deze te ondersteunen.

3.2. Ontwikkelingspoor

De Ontwikkelstrategie brengt in beeld welke bedrijven uitbreidingsplannen hebben, welke toename er te verwachten is aan bedrijvigheid en logistiek en hoe daarop vanuit de natuurwetgeving moet worden geanticipeerd. In de strategie wordt nauw aangesloten bij de ontwikkeltermijn van de Havenstrategie Moerdijk 2030. Het HIM is direct gelegen aan de Natura 2000-gebieden 'Hollandsch Diep en Biesbosch'. In de praktijk blijken instandhoudingdoelen van zeldzame vegetatietypen in de Biesbosch onder druk te staan door stikstof-emissies (NOx). Dit levert een knelpunt op bij de vergunningverlening voor nieuwe initiatieven die stikstof gerelateerd zijn. De partijen omarmen de werkwijze van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ten behoeve van een verantwoorde economische groei van het HIM (ontwikkeltraject lange termijn).

Partijen zien kansen voor economische ontwikkeling met behoud en versterking van de natuurdoelen van de omringende Natura 2000-gebieden waarop het HIM een externe werking heeft. In het Natuurmanagementplan wordt de benodigde economische ontwikkelruimte gekoppeld aan de milieugebruiksruimte en aan verbeteringen in de omgevingskwaliteit - waartoe onder meer versterking van de natuurwaarden in het Hollandsch Diep en De Biesbosch behoren – en wordt vertaald in concrete maatregelen. De herstelmaatregelen binnen Natura 2000 gebieden zijn in overeenstemming met de beheerplannen voor deze gebieden.

De proactieve benadering moet belemmeringen in economische groei voorkomen en het haven- en bedrijventerrein een lange termijn perspectief bieden.

3.3. Verdienmodel

1. Economie

Door een proactieve duurzame omgang met natuurwaarden op de korte en lange termijn op en rondom haven- en industrieterrein Moerdijk wordt het makkelijker terreinen uit te geven. Daarnaast draagt natuur bij aan een beter imago, waarmee het vestigingsklimaat voor bedrijvigheid op het haven- en industrieterrein Moerdijk aantrekkelijker wordt.

De groei van het bedrijventerrein Moerdijk borgt extra werkgelegenheid en is van grote betekenis voor de Brabantse economie.

2. Ecologie

Meer (tijdelijke) leefgebieden, groene en blauwe dooradering van het terrein en versterking van de huidige leefgebieden leidt tot meer natuur en biodiversiteit op het haven- en industrieterrein Moerdijk. Door het nemen van maatregelen binnen de Natura 2000-gebieden worden instandhoudingdoelen gerealiseerd. De biodiversiteit blijft tenminste gehandhaafd en waar mogelijk versterkt.

3. Maatschappij

De vergroting van het areaal aan natuur en de biodiversiteit op en rondom haven- en industrieterrein Moerdijk leidt tot meer mogelijkheden voor natuurbeleving en ontspanning voor werknemers en inwoners van Moerdijk, draagt bij aan een betere leefomgeving en het draagvlak bij omwonenden.

4. Fasering

Het Natuurmanagementplan beschrijft voor het Groene Spoor de afzonderlijke initiatieven, hun planning, financiering en uitvoering. Jaarlijks wordt een uitvoeringsplan opgesteld met een looptijd van 2 jaar. Rond de zomer 2013 is het uitvoeringsplan 2013 - 2014 gereed. Het uitvoeringsplan wordt jaarlijks geactualiseerd.

De Ontwikkelstrategie staat gepland voor het najaar 2013. De realisering van het Ontwikkelspoor maakt deel uit van het proces van de totstandkoming van de Havenstrategie 2030.

5. Verplichtingen en rollen van de partijen

- Alle partijen onderschrijven het belang dat het HIM Flora- en Faunawetproof is. De zorgvuldige omgang met beschermde flora en fauna past goed in de aanpak van duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).
- Partijen op het bedrijventerrein maken gebruik van de ontwikkelde producten voor activiteiten op haar terreinen. Het draagt bij aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat voor bedrijven op Moerdijk.
- Partijen hanteren binnen de uitvoering van de Intentieverklaring de volgende houding: proactief, oplossingsgericht, respect voor ieders belang, wederzijds vertrouwen, bereidheid om tot oplossingen te komen.

Er zal via de provincie een beroep worden gedaan op ondersteuning m.b.t. kennis over de interpretatie van Europese regelgeving m.b.t. Natura 2000 en de Flora- en Faunawet.

6. Uitvoering

Organisatie en voortgangsbewaking:

HM als exploitant beheerder van het HIM treedt op als initiatiefnemer.

Samenwerking vindt plaats met de Stuurgroep Duurzame Verbindingen (DVM) en de werkgroepen Natuur en Milieumonitoring. De Werkgroep Natuur stelt in opdracht van het HM het Natuurmanagementplan op. Dit betreft zowel de uitwerking van het Groene spoor (in een Uitvoeringsplan) als het Ontwikkelspoor (in een Ontwikkelstrategie 2030). Het HM is verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan.

Voorzitter en secretaris van de Werkgroep Natuur dragen zorg voor de agendering en naleving en bewaken de voortgang van de intentieverklaring. In het Natuurmanagementplan worden criteria opgenomen waarmee de naleving zal worden gemonitord. De voorzitter en secretaris rapporteren de voortgang aan de Stuurgroep DVM.

Communicatie:

Het Natuurmanagementplan zal intensief worden gecommuniceerd met ondernemers, werknemers en inwoners en andere betrokkenen van de omliggende kernen om hen te wijzen op het bijzondere karakter van het HIM. Er wordt een communicatiestrategie opgesteld die gericht is op meer samenwerking tussen deze partijen en actieve betrokkenheid bij de uitvoering van de initiatieven. Doelsoorten die identiteit geven aan de natuurwaarden spelen hierin onder meer een rol. Het onderwijs zal worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van inrichtingsplannen.

Financiën:

Met betrekking tot de financiering van de te nemen initiatieven op korte en langere termijn zullen met de partijen afspraken worden gemaakt. Ten aanzien van het Natuurmanagement zal HM als opdrachtgever fungeren. Er zijn geen directe regelingen of subsidies beschikbaar die aangesproken kunnen worden voor het opstellen van het Natuurmanagementplan en uitvoeringsprojecten / herstelmaatregelen.

7. Slotbepalingen en overige:

1. Deze Intentieverklaring treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening.
Voor de proces- en projectinitiatieven geldt een looptijd van 2013-2017. Voor de Ontwikkelstrategie een looptijd tot 2030.
2. Deze Intentieverklaring staat open voor toetreding door derden die in gelijke positie verkeren als partijen. Andere partijen worden door het HM uitgenodigd te participeren of aan te sluiten.
3. Alle in deze Intentieverklaring genoemde initiatieven worden zo snel mogelijk ter hand genomen.
4. Partijen komen overeen dat de Intentieverklaring niet in rechte afdwingbaar is.
5. Deze Intentieverklaring zal openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen hiervan kennis kunnen nemen, zodat navolging van of aansluiting bij projecten voortkomend uit deze Intentieverklaring kan worden bevorderd.
7. Veiligheid: Het natuurlijke waterbeheer mag de bluswatervoorziening niet schaden. Door de brandweer en het HM zijn afspraken gemaakt over onderhoud van waterinname plaatsen op het terrein.
8. Wijziging en tussentijdse opzegging van deze intentieverklaring kan uitsluitend geschieden indien partijen daartoe unaniem besluiten. Wijzigingen in deze verklaring kunnen slechts schriftelijk worden overeengekomen.

Partijen:

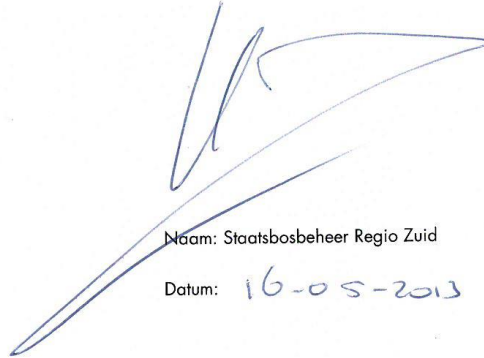
Handtekening

Naam: Havenschap Moerdijk

Datum: 16/5/2013

Handtekening

Naam: Staatsbosbeheer Regio Zuid

Datum: 16-05-2013

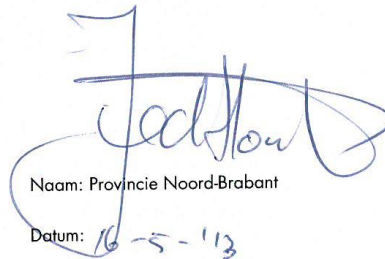
Handtekening

Naam: Gemeente Moerdijk

Datum: 16/5/2013

Handtekening

Naam: Provincie Noord-Brabant

Datum: 16-5-'13

Handtekening

Naam: Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk

Datum: 16/5/2013

Intentieverklaring voor een Natuurmanagementplan Haven- en Industrierrein Moerdijk

Bijlage 2 Vigerende natuurwetgeving

Soortbescherming Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

De van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren worden beschermd door de Flora- en faunawet die in 2002 van kracht geworden is. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en Habitatrichtlijn (92/43/EEG) zijn in de Ffwet geïmplementeerd. Deze bescherming dient ervoor te zorgen dat zeldzame en bedreigde soorten (in Europees perspectief) niet in aantallen afnemen of uit Nederland verdwijnen.

De bescherming in de Ffwet wordt geregeld door een aantal verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13):

artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

artikel 9: Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

artikel 10: Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.

artikel 11: Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (zie onderstaande paragraaf) van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

artikel 12: Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Voortplantingsplaatsen en andere vaste rust- en verblijfplaatsen

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Ffwet worden bijvoorbeeld verblijven van vleermuizen of groeiplaatsen van beschermde orchideeën gerekend. Ook de functionele omgeving van een verblijf kan een beschermde status hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau.

Alle inheemse broedvogels en hun nesten mogen niet worden verstoord tijdens het broeden. Voor enkele vogelsoorten geldt dat de broedlocaties dermate belangrijk zijn voor de soort dat deze jaarrond zijn beschermd, dus ook buiten het broedseizoen zijn hier de verbodsbepalingen van artikel 11 van kracht.

In 2009 is een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogels opgesteld (Ministerie van LNV 2009). Deze jaarronde bescherming krijgen bijvoorbeeld nesten van honkvaste koloniebroeders, nesten van anderszins zeer honkvaste soorten, soorten afhankelijk van bebouwing of vogels die ieder jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om boomnesten die worden gebruikt door roofvogels en uilen waaronder Buizerd *Buteo buteo* en Ransuil *Asio otus*, en vogels die aan menselijke bebouwing zijn gebonden als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Kerkuil *Tyto Alba*. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd kan worden is geen ontheffing nodig.

Beschermingsregimes (tabellen Ffwet)

Het soortbeschermingsdeel van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn is opgenomen in de Ffwet. In de Ffwet is een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren opgenomen waarop de hier boven genoemde verbodsbepalingen van toepassing zijn. Later zijn deze soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Deze driedeling is als volgt:

Tabel 1. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffing-aanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (de zogenaamde lichte toets).

Tabel 2. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EZ goedgekeurde Gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een Gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)

Tabel 3. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EZ goedgekeurde Gedragscode Ffwet. Een Gedragscode Ffwet moet door een sector of ondernemer zelf

opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een Gedragscode. Hiervoor is een ontheffing Ffwet nodig.

Een ontheffingsaanvraag voor de soorten van tabel 3 Ffwet, (inclusief de soorten vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn), wordt getoetst aan drie criteria:

- er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- er is geen alternatief;
- er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zogenaamde zware toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

De 'in de wet genoemde belangen' zijn:

- Bescherming van flora en fauna (belang b)
- Veiligheid van het luchtverkeer (belang c)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (belang d)
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (belang e)
- Bestendig beheer en onderhoud in de land- en bosbouw (belang h)
- Bestendig gebruik (belang i)

Voor het belang 'ruimtelijke ontwikkeling' (belang j) kan geen ontheffing (meer) worden verkregen als gevolg van een rechterlijke uitspraak, die voortvloeit uit het gegeven dat 'ruimtelijke ontwikkeling' geen belang is in de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn.

Zorgplicht

De zorgplicht (Artikel 2 Flora- en faunawet) is een algemeen geldende fatsoenseis met betrekking tot de omgang met flora en fauna, ook niet beschermde soorten. Dit artikel is altijd van toepassing, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan levende organismen te worden voorkomen.

Ontheffing Flora- en faunawet

Met een ontheffing Ffwet is het mogelijk om alle werkzaamheden op het HIM in het kader van "bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud" uit te voeren. Daarnaast kunnen vrijwel alle werkzaamheden in het kader van "ruimtelijke ontwikkeling" worden uitgevoerd. Met dit NMP wordt ook voor op het HIM aanwezige beschermde soorten een uitvoeringsplan voorgesteld om een generieke ontheffing aan te vragen, waarbij de criteria per soorten gevolgd moeten worden. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en

verblijfplaats van deze soorten gegarandeerd kan worden is dan geen aparte ontheffing meer nodig. Er blijft voor alle gevallen waarbij geen Ontheffing Tijdelijke Natuur van toepassing is (bestaande terreinen en objecten die al gebruikt worden) gelden, dat de "gunstige staat van instandhouding niet in het geding mag zijn". Met andere woorden: als er bijvoorbeeld maar op één plek op het HIM een populatie aanwezig is en deze vernietigd dreigt te worden (zoals het kappen van een boom met Ransuilnest, waarbij geen alternatieve bomen overblijven), is de duurzame instandhouding wel in het geding. In het uitvoeringsplan voortkomend uit dit NMP is voorgeschieden welke maatregelen moeten worden genomen om te zorgen dat deze soorten toch een duurzame staat van instandhouding kunnen behouden in de omgeving van het HIM.

Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet & Natura 2000

Binnen de Europese Unie is een netwerk van beschermde natuurgebieden opgezet dat dient ter bescherming van zowel de natuurlijke leefgemeenschappen (de habitats), de habitats van specifieke soorten en de bescherming van verschillende plant- en diersoorten. De soorten en gebieden zijn aangewezen in de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn (1979) en Habitatrichtlijn (1992) (zie paragraaf 3.3.2).

In Nederland wordt de bescherming geregeld door de Natuurbeschermingswet 1998. Ook beschermde natuurmonumenten vallen onder deze wet. Bij activiteiten die mogelijk een verslechterend of significant verstorend effect hebben op de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden of beschermde natuurmonumenten is een vergunning noodzakelijk. Voorts kunnen werkzaamheden buiten het betreffende Natura 2000-gebied vergunningsplichtig zijn wanneer door externe werking de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied worden aangetast.

Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn richtlijnen die door de Europese Unie zijn opgesteld. In deze richtlijnen wordt aangegeven welke dieren en planten en hun leefomgeving (habitats) beschermd moeten worden door de lidstaten van de Europese Unie.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn (79/409/EEG) heeft als doel om alle in het wild levende vogelsoorten en hun leefgebieden te beschermen. In Nederland zijn 79 gebieden aangewezen als 'speciale beschermingszone': dit zijn gebieden waar bedreigde (trek-)vogelsoorten voorkomen en daarom beschermd moeten worden. De Waddeneilanden zijn bijvoorbeeld zo'n gebied. Daarnaast bevat de Vogelrichtlijn andere regels om (trek-)vogels te beschermen, ook buiten de speciale zones.

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn (92/43/EEG) heeft als doel om de veelheid aan planten en dieren (biologische diversiteit) te behouden door het in stand houden van hun natuurlijke leefgebieden. Net als bij de Vogelrichtlijn dienen Europese lidstaten 'speciale beschermingszones' voor bedreigde dieren en

planten aan te wijzen en die te handhaven. Ook bevat de Habitatrichtlijn regels voor het beschermen van dieren en planten los van deze beschermingszones.

De gebieden die worden aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogel- en Habitatrichtlijnen worden als 'Natura 2000' aangeduid. In figuur 3.1 zijn deze gebieden op kaart aangegeven.

Aanwijzingsbesluiten

De staatssecretaris wijst allereerst een gebied aan als Natura 2000-gebied. Dit gebeurt door middel van een aanwijzingsbesluit. Hierin staat welke natuurwaarden (vogels, planten, dieren en hun leefgebieden) we in welke kwaliteit (de doelen) willen beschermen en waar dat moet gebeuren (de exacte begrenzing van het gebied). Een aanwijzingsbesluit komt tot stand via een openbare voorbereidingsprocedure. Dat betekent dat er eerst een ontwerpversie ter inzage wordt gelegd en dat iedereen hierop een inspraakreactie kan geven. Deze inspraakreacties en de visie daarop van de provincies worden zo veel mogelijk verwerkt en resulteren in een definitief aanwijzingsbesluit. Het gebied is dan officieel een Natura 2000-gebied. Belanghebbenden hebben nog de mogelijkheid om tegen een definitief besluit in beroep te gaan bij de Raad van State.

Beheerplan Natura 2000

Voor elk Natura 2000-gebied wordt een beheerplan opgesteld. Hierin staat wat er moet gebeuren om de natuurdoelen voor dat gebied te halen en wie dat gaat doen. Beheerplannen worden opgesteld in nauw overleg met eigenaren, gebruikers en andere betrokken overheden, vooral gemeenten, waterschappen en provincies. In de meeste gevallen neemt de provincie het initiatief bij het opstellen van het beheerplan, in andere gevallen is dat het Rijk (DLG en RWS).

Programmatische Aanpak Stikstof

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is begin 2009 van start gegaan als onderdeel van Natura 2000, met het doel om de vastgelopen vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 weer vlot te trekken. Bepaalde habitattypen, aanwezig binnen de Natura 2000 gebieden, zijn gevoelig voor stikstof. Hiervoor is het noodzakelijk dat de neerslag van stikstof - de stikstofdepositie - wordt teruggedrongen. Die depositie daalt weliswaar al tientallen jaren maar is in 133 gebieden (waaronder de Biesbosch) nog steeds te groot om de stikstofgevoelige habitattypen weer een vitaal bestaan te bezorgen. Dat is slecht voor die habitats, maar het is ook slecht voor de plaatselijke en regionale economie. Nieuwe economische activiteiten moeten namelijk een vergunning aanvragen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Als de depositie in een bepaald gebied te hoog is, worden zulke vergunningen niet of zelden verleend. Gebeurt dat namelijk wel, dan is zo'n vergunning direct vatbaar voor vernietiging door de rechter.

Om dit alles in beweging te zetten is de PAS ontwikkeld, deze werkt op twee fronten:

Behoud en herstel van de bedreigde habitattypes bevorderen door de huidige daling van de stikstofdepositie een extra impuls te geven en door aparte herstelmaatregelen per habitatype;

Binnen de grenzen van de dalende stikstofdepositie verantwoorde ruimte zoeken om met behoud van de instandhoudingdoelen toch vergunningen te kunnen geven voor nieuwe economische activiteiten: ontwikkelingsruimte.

De doelstelling van de PAS is tevens, dat het aanvragen van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet in de toekomst een stuk eenvoudiger zal zijn met behulp van het rekeninstrument AERIUS. De PAS zal naar verwachting eind 2014 operationeel zijn.

Vergunningsprocedure Natuurbeschermingswet

De algehele beoordeling van de mogelijke gevolgen voor een Natura 2000-gebied van een activiteit, heet Habitattoets. De Habitattoets bestaat uit maximaal drie fasen:

Oriëntatiefase: In deze fase (voorheen voortoets) wordt bepaald of er sprake kan zijn van nadelige gevolgen voor het Natura 2000-gebied. Als er geen sprake zal zijn van nadelige gevolgen, hoeft geen aanvullende actie te worden ondernomen. Wanneer wel sprake is van nadelige gevolgen, moet beoordeeld worden of die nadelige gevolgen significant kunnen zijn. Indien significante gevolgen al in de oriëntatiefase kunnen worden uitgesloten, dan moet alleen nog een Verslechterings- en Verstoringstoets worden uitgevoerd.

Passende beoordeling: In een Passende beoordeling wordt op basis van onderzoek uitgezocht of met zekerheid kan worden gesteld dat er geen aantasting van natuurlijke kenmerken optreedt. Indien die zekerheid niet kan worden verschaft op basis van objectieve gegevens, dus ook bij twijfel hierover, gaat men door naar de derde fase. Wanneer met zekerheid gesteld kan worden dat er geen aantasting van natuurlijke kenmerken zal optreden, zal de Verslechterings- en Verstoringstoets moeten worden uitgevoerd.

ADC-fase: Hierin moeten maximaal drie vragen worden beantwoord:

- zijn er alternatieven die geen of minder schade toebrengen aan een Natura2000-gebied;
- zijn er dwingende redenen van groot openbaar belang;

indien er geen alternatieven zijn, maar wel dwingende redenen van groot openbaar belang, dan moet men aangetaste of verloren natuurwaarden compenseren.

Nabij het HIM liggen de volgende Natura 2000-gebieden: Hollands Diep en Biesbosch (zie ook figuur 3.1). Bij de planning van ruimtelijke activiteiten binnen het HIM zal eerst voor deze gebieden bekeken moeten worden of er sprake is van externe werking. In het beheerplan (zie paragraaf 3.3.4) dat voor elk Natura 2000-gebied moet worden opgesteld, staat vermeld welke activiteiten zonder vergunning mogen worden uitgevoerd. Deze beheerplannen zijn inmiddels in concept gereed.

Bijlage 3 Inventarisatie van verstoringsbronnen en gevoeligheid op aangewezen soorten en habitattypen

Overzicht van effecten die gepaard kunnen gaan met industriële activiteiten op soorten en/of habitattypen waarvoor Biesbosch en Hollands Diep zijn aangewezen. In deze bijlage wordt per soort aangegeven of een soort gevoelig is voor een bepaalde activiteit (verstoringsbron) op basis van best beschikbare literatuur (zie literatuurlijst). Een toelichting op de verstoringsbronnen is terug te vinden onder de tabellen en literatuurlijst.

Effectenindicator Biesbosch

	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verzuring	Vernesting	Verontreiniging	Verdroging	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Verstoring door trilling	Optische verstoring	Verstoring door mechanische effecten
Beken en rivieren met waterplanten	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
Slikkige rivieroever	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
*Stroomdalgraslanden	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
Ruigten en zomen	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
Glanshaver- en vossenstaarthooilanden	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
*Vochtige alluviale bossen	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
*Noordse woelmuis	■	■	■	■	...	■	...	...	...	...	■
Bever	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bittervoorn	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Elft	■	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■
Fint	■	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■
Grote modderkruiper	■	■	...	■	■	■	■	■	■	■	■

Kleine modderkruiper	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Meervleermuis	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rivierdonderpad	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Rivierprik	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Tonghaarmuts	■	■	■	■	...	■	☒	☒	☒	☒	...
Zalm	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Zeeprik	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Aalscholver (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Aalscholver (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Blauwborst (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Brandgans (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bruine Kiekendief (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Fuut (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Grauwe Gans (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Grote Zaagbek (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Grote Zilverreiger (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Grote Zilverreiger (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Grutto (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
IJsvogel (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kleine Zwaan (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	...	■	■
Kolgans (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Krakeend (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kuifeend (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Lepelaar (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	...	■	■
Lepelaar (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	...	■	■
Meerkoet (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Nonnetje (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Pijlstaart (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...

Porseleinhoen (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rietzanger (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Roerdomp (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	...	■	■
Roerdomp (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	...	■	■
Slobeend (niet-broedvogel)	■	⊠	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Smient (niet-broedvogel)	■	⊠	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Snor (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Tafeleend (niet-broedvogel)	■	⊠	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Visarend (niet-broedvogel)	■	⊠	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Wilde eend (niet-broedvogel)	■	⊠	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Wintertaling (niet-broedvogel)	■	⊠	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Zeearend (niet-broedvogel)	■	⊠	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig

■ gevoelig

■ niet gevoelig

⊠ n.v.t.

... onbekend

Effectenindicator Hollands Diep

	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verzuring	Vermesting	Verontreiniging	Verdroging	Verstoring door geluid	Verstoring door licht	Verstoring door trilling	Optische verstoring	Verstoring door mechanische effecten
Slikkige rivieroever	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
Ruigten en zomen	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
*Vochtige alluviale bossen	■	■	■	■	■	■	☒	☒	☒	■	■
*Noordse woelmuis	■	■	■	■	...	■	...	...	...	...	■
Bever	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Elft	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Fint	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Rivierprik	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Zalm	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Zeeprik	■	■	■	■	■	■	...	■	...	■	■
Brandgans (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Grauwe Gans (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Kluut (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kluut (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kolgans (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Krakeend (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kuifeend (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	...
Lepelaar (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	...	■	■
Lepelaar (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	...	■	■
Smient (niet-broedvogel)	■	☒	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Wilde eend (niet-broedvogel)

 zeer gevoelig

 gevoelig

 niet gevoelig

 n.v.t.

... onbekend

Toelichting

De effectenindicator geeft géén informatie over de daadwerkelijke schadelijke effecten van een activiteit noch over de significantie hiervan. Hiervoor is maatwerk vereist. De effectenindicator geeft alleen generieke informatie over mogelijke effecten van de activiteit. Uit de effectenindicator kan dus niet op voorhand worden afgeleid of een activiteit schadelijk is. Het bouwen van industrie heeft vele tijdelijke en permanente gevolgen op natuur. Door de aanleg kunnen ook migratieroutes verbroken worden of treedt versnippering op van een netwerk van natuurgebieden. In de aanlegfase is verder vooral sprake van verstoring door geluid, licht, trillingen etc. Vaak wordt een gebied (tijdelijk) ontwatert om bouwwerkzaamheden te vergemakkelijken. Ook moet rekening worden gehouden met negatieve effecten door bouwverkeer (verontreiniging). Tijdens de gebruiksfase, is er naast een permanente verandering in licht- en geluidsbelasting ook sprake van nevenactiviteiten zoals toenemend wegverkeer, spoorverkeer en scheepvaartbewegingen (emissie, lozingen, trillingen en geluid), hetgeen een hogere druk legt op de aanwezige natuurwaarden.

Toelichting op de storingsfactoren

Oppervlakteverlies

Kenmerk: afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.

Interactie andere factoren: verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.

Werking: door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen ten gevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

Versnippering

Kenmerk: van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.

Interactie andere factoren: treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.

Gevolg: als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

Verzuring

Kenmerk: Verzuring van bodem of water is een gevolg van de uitstoot (emissie) van vervuilende gassen door bijvoorbeeld fabrieken en (vracht)auto's. De uitstoot bevat onder andere zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxide (NO_x), ammoniak (NH₃) en vluchtige organische stoffen (VOS). Deze verzurende stoffen komen via lucht of water in de grond terecht en leiden aldus tot het zuurder worden van het biotische milieu. De belangrijkste bronnen van verzurende stoffen zijn de landbouw, het verkeer en de industrie.

Interactie andere factoren: De effecten van verzurende stoffen zijn niet altijd te scheiden van die van vermestende stoffen, omdat een deel van de verzurende stoffen ook vermestend werkt (aanvoer van stikstof).

Gevolg: Verzuring leidt tot een directe of indirecte afname van de buffercapaciteit (het neutralisatievermogen) van bodem of water. Op termijn resulteert dit proces in een daling van de zuurgraad. Hierdoor zullen voor verzuring gevoelige soorten verdwijnen, wat kan resulteren in een verandering van het habitatype en daarmee mogelijk het verdwijnen van typische (dier)soorten.

Vermesting

Kenmerk: Vermesting is de 'verrijking' van ecosystemen met name stikstof en fosfaat. Het kan gaan om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofoxiden) of nitraat- en fosfaataanvoer door het oppervlaktewater.

Interactie andere factoren: stoffen die leiden tot vermesting kunnen ook leiden tot verzuring. Vermesting (en verzuring) kunnen op hun beurt leiden tot verontreiniging van het oppervlakte- en grondwater.

Gevolg: De groei in veel natuurlijke landecosystemen zoals bossen, vennen en heidevelden worden gelimiteerd door de beschikbaarheid van stikstof. Het gevolg van stikstof depositie is dat deze extra stikstof extra groei geeft. Daarbij is de beschikbaarheid van stikstof bepalend voor de concurrentieverhoudingen tussen de plantensoorten. Als de stikstofdepositie boven een bepaald kritisch niveau komt, neemt een beperkt aantal plantensoorten sterk toe ten koste van meerdere andere. Hierdoor neemt de biodiversiteit af.

Verontreiniging

Kenmerk: Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.

Interactie andere factoren: geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.

Gevolg: Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uiten zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

Verdroging

Kenmerk: Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.

Interactie andere factoren: verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltrerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het

verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.

Gevolg: de verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

Verstoring door geluid

Kenmerk: verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer dan wel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

Verstoring door licht

Kenmerk: verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: geen

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nacht actieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

Verstoring door trilling

Kenmerk: Er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Gevolg: Trilling kan leiden tot verstoring van het natuurlijke gedrag van soorten. Individuen kunnen tijdelijk of permanent verdreven worden uit hun leefgebied. Over het daadwerkelijke effect van trilling is nog zeer weinig bekend. Naar het effect op zeezoogdieren is wel onderzoek verricht.

Optische verstoring

Kenmerk: optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soort specifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewinning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitatypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

Bijlage 4a Convenant samenwerking Natuurmanagement Haven- en Industrierrein Moerdijk

De ondergetekenden:

- 1) Het openbaar lichaam met rechtspersoonlijkheid Havenschap Moerdijk, gevestigd te Zevenbergen, kantoorhoudende te Moerdijk, aan de Plaza nr. 3, en ingesteld bij Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Moerdijk, herziening 1997 (laatstelijk gewijzigd op 20 september 2013), ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 51320274, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door F.J. van den Oever, directeur, hierna te noemen: “het Havenschap”;
- 2) Gemeente Moerdijk, ingevolge artikel 171 gemeentewet en het volmachtsbesluit d.d.rechtsgeldig vertegenwoordigd door J.J. Kamp, wethouder, hierna te noemen: “de Gemeente”;
- 3) Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk, vertegenwoordigd door G. Weijers, voorzitter, hierna te noemen: BIM;
- 4) Staatsbosbeheer, vertegenwoordigd door D. Kamphuis MBA, divisiedirecteur, hierna te noemen: Staatsbosbeheer;
- 5) De provincie Noord-Brabant, rechtsgeldig vertegenwoordigd door drs. J. v/d Hout, gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant, gemachtigd door de commissaris van de Koning (d.d. ..(datum)) handelende ter uitvoering van het besluit van Gedeputeerde Staten d.d....., bevoegd op grond van het Mandaatbesluit Gedeputeerde Staten, verder te noemen: “de Provincie”;
- 6) Brabantse Milieufederatie , vertegenwoordigd door N. Verdaasdonk, voorzitter, hierna te noemen BMF;
- 7) Brabants Zeeuwse Werkgevers, vertegenwoordigd door P. Struik, voorzitter, hierna te noemen BZW.

Hierna samen te noemen: Partijen,

Aanleiding

Naar de toekomst toe zullen de economische activiteiten op het Haven- en Industrierrein Moerdijk (HIM) verder toenemen waardoor de kwaliteit van natuur en milieu verder onder druk komen te staan. Maatregelen voor een duurzaam voortbestaan van flora en fauna op en rondom het Haven- en Industrierrein Moerdijk zijn nodig om de economische ontwikkelingen die zijn opgenomen in de Havenstrategie 2014 – 2030 mogelijk te maken. Via samenwerking met de betrokken partijen worden afspraken gemaakt over het creëren van economische gebruikruimte gekoppeld aan investeringen in natuur en landschap vanuit het op Moerdijk gevestigde bedrijfsleven.

Doel

Natuurmanagement gaat over het proactief plannen en uitvoeren van natuurmaatregelen waardoor meer ontwikkelkansen voor bedrijven ontstaan, stagnatie in de uitvoering wordt voorkomen of procedures worden versneld. Natuurinvesteringen vinden plaats voorafgaand aan de economische uitbreidingen. Natuurmanagement zet in op de evenwichtige afstemming van de economische, ecologische en sociaal-maatschappelijke belangen op het HIM en geeft als zodanig invulling aan de duurzaamheidsdoelen van het Uitvoeringsprogramma van de Havenstrategie.

De praktische uitvoering vindt plaats vanuit de soortenbescherming (Flora- en faunawet) en de gebiedsontwikkeling (Natuurbeschermingswet 1998 en bepalingen c.q. beheerplannen voor de aangewezen Natura 2000-gebieden Hollands Diep en De Biesbosch) en de hiermee verbonden vergunningverlening aan bedrijven.

HIM is opgenomen in de prioritaire projectenlijst behorende bij de Ontwerp Ministeriële Regeling Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) (zie Bijlage 4c). Hiermee is de ontwikkelruimte voor nieuwe economische bedrijvigheid gereserveerd en benoemd.

Overwegende dat:

- Partijen genoemd onder 1 t/m 5 op 16 mei 2013 de “Intentieverklaring Natuurmanagementplan op en rondom het Haven- en Industrierrein Moerdijk” (Green Deal) hebben ondertekend;
- Partijen 6 en 7 later in het proces zijn betrokken;
- Partijen ter uitvoering van deze Intentieverklaring het Natuurmanagementplan Haven- en Industrierrein Moerdijk (NMP) hebben opgesteld.

Verklaren het volgende:

- Door ondertekening van dit convenant committeren partijen zich aan de inhoud van het Natuurmanagementplan en ondersteunen de uitvoering daarvan;
- Partijen zullen bijdragen aan de uitwerking van de ambitie om het Haven- en Industrierrein Moerdijk te ontwikkelen tot een duurzaam bedrijventerrein waarbij de groei van de bedrijvigheid is gekoppeld aan investeringen in natuur en omgevingskwaliteit en aldus economische ambities en natuur ambities in samenhang te realiseren.

Komen het volgende overeen:

1. ALGEMEEN

1.1 Begrippen

- Natuurmanagementplan Moerdijk (febr. 2015): zet de strategie voor het koppelen van economische groei op het haven- en industrieterrein Moerdijk en de natuurinvesteringen uiteen, geeft hiervoor de kaders aan vanuit de regelgeving en benoemt de instrumenten voor de uitvoering van de strategie. Het Natuurmanagementplan is in overeenstemming met de gewenste ontwikkelingsbehoefte in de Havenstrategie 2014-2030 en faciliteert de uitvoering ervan;
- Natuurmanagement: het creëren van economische gebruiksruijnte gekoppeld aan investeringen in natuur en landschap conform de bepalingen in het Natuurmanagementplan en de Uitvoeringsplannen;
- Uitvoeringsplan: biedt het instrumentarium aan voor de uitvoering van strategie uit het NMP. Vanuit de ambities uit het NMP worden in beginsel de volgende uitvoeringsplannen opgesteld:
 - o Borging en bindende afspraken Natuurmanagementplan
 - o Generieke ontheffing beschermde soorten
 - o Natura 2000 gerelateerde maatregelen
 - o Ontwikkelen en uitvoeren stikstof-beheermodel
 - o Realisatie robuuste natuur door alternatieve maatregelen

Op basis van voortschrijdende inzichten kan aanvulling noodzakelijk zijn.

Stuurgroep NMP: overlegorgaan waarin de bestuurlijke vertegenwoordigers van alle bij dit Convenant betrokken partijen zitting hebben.

- 1.2. Het Havenschap Moerdijk coördineert het proces van de voortgang en uitvoering van het Natuurmanagement zoals verwoord in het NMP.
- 1.3. Elk bedrijf dat gebruik maakt van Natuurmanagement op het HIM sluit hierover een overeenkomst af met het Havenschap Moerdijk.
- 1.4. Partijen zetten hun bevoegdheden ten behoeve van de realisatie van de ambities voor Natuurmanagement op het HIM maximaal in en dragen waar mogelijk (financieel of in menskracht) gezamenlijk zorg voor de uitwerking van de uitvoeringsplannen ten aanzien van de voortgang als het maken van afspraken hierover.

De provincie en de gemeente spreken de bereidheid uit om – binnen de wettelijke kaders - de economische ontwikkelingen op het HIM te faciliteren, indien bedrijvenontwikkeling wordt gecombineerd met investeringen in natuur en landschap op of rondom het bedrijventerrein.

De Brabantse Milieufederatie gaat er van uit dat het uitvoeren van deze overeenkomst er toe kan leiden dat het voeren van procedures hiermee wordt voorkomen., indien de gedragsregels behorende bij natuurmanagement op het HIM worden nageleefd.

Staatsbosbeheer draagt -in het kader van de uitvoering van het Natura 2000 beheerplan Biesbosch / PAS - zorg voor de uitvoering van maatregelen waardoor een robuustere natuur ontstaat en de economische ontwikkelruimte verbonden aan de PAS kan worden benut.

- 1.5. Partijen die belang hebben bij het opstellen en uitvoeren van de respectievelijke Uitvoeringsplannen worden gevraagd aan de ontwikkeling van het betreffende plan deel te nemen. Dit geldt met name ook voor de bedrijven op het HIM, al dan niet verenigd in de BIM.
- 1.6 De kosten voor het ontwikkelen van de Uitvoeringsplannen worden gedragen door de aan het betreffende Uitvoeringsplan deelnemende partijen.
- 1.7 De kosten van de maatregelen ter versterking van de natuurwaarden, gekoppeld aan bedrijvenontwikkeling worden gedragen door de bedrijven die participeren in het betreffende Uitvoeringsplan. De onderlinge kostenverdeling wordt in het Uitvoeringsplan geregeld.
- 1.8. Voortgang en voortschrijdende inzichten kunnen aanleiding zijn tot het bijstellen van de Uitvoeringsplannen dan wel het introduceren van nieuwe Uitvoeringsplannen. Deze plannen worden vastgesteld binnen de Stuurgroep NMP met alle aan het convenant deelnemende partijen.

2. REALISATIE EN TEMPO VAN REALISATIE

- 2.1 Partijen zullen een pilotplan opstellen en uitvoeren, toegespitst op bedrijven met een concrete ontwikkelbehoefte voor de eerste 3 – 5 jaar. Het betreft bedrijven die géén onderdeel uitmaken van de prioritaire lijst van het PAS als opgenomen in bijlage 4c. Deze bedrijven, voor zover ze een overeenkomst afsluiten als bedoeld in artikel 1.3, zetten in op het terugdringen van de emissie van stikstof, waardoor extra ontwikkelruimte beschikbaar komt, alsmede op het uitvoeren van maatregelen ter versterking van natuur, gekoppeld aan bedrijvenontwikkeling.
- 2.2. De beoogde pilot is – indien stikstof gerelateerd- aan te merken als zijnde een project passend binnen de kaders van de PAS. Wanneer de PAS niet operationeel is, dan zijn de bestaande juridische kaders het toetsingscriterium.
- 2.3 Partijen streven ernaar in de eerste helft van 2016 te starten met de pilot.
- 2.4 Partijen evalueren jaarlijks de voortgang van de pilot en passen deze op grond van hun bevindingen zodanig aan dat het met de pilot te dienen doel kan worden gerealiseerd.

3. DUUR, BEEINDIGING, WIJZIGING EN TOETREDING.

- 3.1 Dit Convenant treedt in werking met ingang van de datum van ondertekening van het Convenant en wordt aangegaan tot uiterlijk 31 december 2030 (looptijd Havenstrategie).
- 3.2 Dit Convenant kan slechts met schriftelijke instemming van alle partijen worden gewijzigd.
- 3.3. Indien een derde, die geen partij is bij dit Convenant, gedurende de looptijd ervan als partij aan de samenwerking wil deelnemen, is daartoe de instemming van alle partijen bij dit Convenant vereist. Beslissingen over toetreding zijn door partijen gedelegeerd aan de Stuurgroep NMP.
- 3.4. Ieder van partijen kan zijn medewerking aan dit Convenant door middel van opzegging eenzijdig beëindigen. Opzegging geschiedt door middel van een schriftelijke mededeling hiervan aan de Stuurgroep NMP. In het geval een of meer partijen het Convenant opzeggen, kunnen de overige partijen besluiten het Convenant te beëindigen.

4. ORGANISATIE

- 4.1 Het Havenschap Moerdijk stelt een Stuurgroep NMP in. Het Havenschap is voorzitter van de Stuurgroep.
- 4.2. De Stuurgroep NMP:
 - a. Komt twee maal per jaar bijeen;
 - b. Is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Convenant en de samenwerking tussen de partijen;
 - c. Is opdrachtgever voor het opstellen van de Uitvoeringsplannen, bewaakt de voortgang en stelt de Uitvoeringsplannen vast;
 - d. Voert de regie bij het bepalen van de impact op natuur en milieu bij economische groei, de hiermee verbonden investeringen en kostenverdeling over de bij het betreffende Uitvoeringsplan betrokken bedrijven;
 - e. Is verantwoordelijk voor de monitoring van de effecten van de maatregelen, die niet gerelateerd zijn aan de PAS;
 - f. Geeft input voor eisen voor nieuw vestiging van bedrijven op het HIM, waarbij o.a. accent wordt gelegd op bronmaatregelen ten aanzien van stikstof;
 - g. Evalueert de pilot als bedoeld in artikel 2 en verwerkt de ervaringen in de strategie van het Natuurmanagement.
- 4.3. Het NMP wordt één maal per vier jaar, of zoveel eerder als noodzakelijk is, door de Stuurgroep bijgesteld.

5. AFDWINGBAARHEID

- 5.1. Dit convenant bevat geen in rechte afdwingbare verplichtingen.

6. COMMUNICATIE

- 6.1. Partijen zullen over ontwikkelingen betreffende het Natuurmanagement op het HIM eenduidig en duidelijk communiceren. Besluitvorming over de wijze en inhoud van de communicatie vindt plaats binnen de Stuurgroep NMP.
- 6.2. Het Havenschap Moerdijk stelt op verzoek van de Stuurgroep NMP een communicatieplan op.

7. EVALUATIE

De Stuurgroep NMP voert jaarlijks (eind van het jaar) een evaluatie uit van de doelstellingen van het Natuurmanagementplan en de verplichtingen van de aan de Uitvoeringsplannen deelnemende bedrijven ten aanzien van de natuurinvesteringen. Op basis van de evaluatie kan de Stuurgroep NMP besluiten tot het aanpassen van het NMP en/of de Uitvoeringsplannen.

8. JURIDISCHE BORGING

- 8.1. De Stuurgroep geeft prioriteit aan het opstellen van het Uitvoeringsplan 'Borging en bindende afspraken Natuurmanagementplan'. Partijen streven ernaar dit plan de eerste helft van 2016 op te stellen.

9. CONTROLE OP NALEVING

- De Stuurgroep NMP ziet toe op de naleving van de verplichtingen van bedrijven die Natuurmanagement toepassen. De voorwaarden hiervoor zijn opgenomen in de overeenkomst met deze bedrijven (art. 1.3) en voor zover mogelijk in de omgevingsvergunning, natuurbeschermingswetvergunning en/of ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet.

10. SLOTBEPALINGEN

- 10.1 Het Convenant en het NMP worden openbaar gemaakt door middel van publicatie op de website van partijen.
- 10.2 Partijen spannen zich in het geval van een geschil over de inhoud of de uitvoering van het Convenant in om in onderling overleg tot een oplossing van het geschil te komen.

- 10.3. a. Indien oplossing van het geschil in onderling overleg niet mogelijk is, worden geschillen door een bindend advies beslecht, te geven door drie door partijen gezamenlijk te benoemen adviseurs.
- b. Een geschil bestaat, indien een van de partijen dat stelt (schriftelijk aan de andere partij meedeelt)
- 10.4 Indien door onvoorziene omstandigheden partijen in redelijkheid niet meer aan dit Convenant gehouden kunnen worden, dan treden partijen in overleg over de beëindiging en de verdere afwikkeling van dit Convenant.
- 10.5 Partijen hebben een toelichting opgesteld die in samenhang met dit convenant moet worden gelezen en hiervan integraal onderdeel uitmaakt.
- 10.6 Bij dit convenant is de volgende bijlage gevoegd:

Bijlage 4c Prioritaire lijst PAS

Aldus in achtvoud ondertekend te d.d.

Namens het **Havenschap Moerdijk**,

De directeur

De heer F.J. van den Oever

Namens de **Gemeente Moerdijk**,

De wethouder

De heer J.J. Kamp

Namens de **Bedrijvenkring Industrieterrein Moerdijk**,

De voorzitter

De heer G. Weijers

Namens **Staatsbosbeheer**,

Mevrouw D. Kamphuis MBA

Namens de **provincie Noord-Brabant**,

De gedeputeerde Ecologie

De heer drs. J. v/d Hout

Namens de **Brabantse Milieufederatie**,

De directeur

De heer N. Verdaasdonk

Namens de **Brabants Zeeuwse Werkgevers**,

De voorzitter

De heer ir. P. Struijk

Bijlage 4b Toelichting bij het convenant

Inleiding

Het Natuurmanagementplan (NMP) voor het Haven- en Industrierrein Moerdijk (HIM) is een uitwerking van de afspraken die in een 'Green Deal' (mei 2013) zijn gemaakt tussen het Havenschap Moerdijk, gemeente Moerdijk, Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk (BIM), Provincie Noord-Brabant en Staatsbosbeheer Regio Zuid. Hierin is toen de intentie vastgelegd om de groei van de bedrijvigheid op het haven- en industrierrein te koppelen aan investeringen in natuur en omgevingskwaliteit. Het Natuurmanagementplan - waarin de strategie, kaders en instrumenten voor uitvoering nader uiteen worden gezet, is de verdere uitwerking van deze afspraak.

Waarom een natuurmanagementplan

De komende jaren zal een verdere groei van bedrijvigheid op het haven- en industrierrein Moerdijk plaatsvinden. Deze economische ontwikkelbehoefte is beschreven in de Havenstrategie 2015 – 2030. De voorgenomen toename in bedrijvigheid kan ongewenste effecten hebben op de milieukwaliteit en op de omliggende natuurgebieden (Natura 2000 Hollands Diep en De Biesbosch). De externe werking van de economische groei kan bijvoorbeeld leiden tot een té hoge stikstofdepositie op met name het Natura2000 gebied De Biesbosch. Het Natura 2000 gebied Hollands Diep is niet stikstofgevoelig. Risico's kunnen zich verder voordoen vanwege warmtelozingen, koelwateronttrekkingen, licht en geluid.

De voordelen van het natuurmanagement op HIM zijn:

- Het mogelijk maken van de ontwikkelingen van bedrijven in combinatie met versterking van de natuurkwaliteit op het HIM en omgeving, waarbij ook recht wordt gedaan aan de Europese instandhoudingsdoelen voor Natura 2000.
- Het vereenvoudigen, versnellen en voorkomen van onnodige procedures.

Natuurmanagement als strategie

Economische ontwikkeling van het HIM kan alleen plaatsvinden als dat samengaat met het vergroten van veerkracht en kwaliteit van natuur en landschap in de omgeving. Dit gebeurt door middel van natuurmanagement voor het HIM. Natuurmanagement is gericht op het maken van afspraken over investeringen in natuur op het bedrijventerrein en in de omgeving. De uitvoering van deze natuurinvesteringen gaat vooraf aan de ontwikkeling van bedrijvigheid.

Natuurmanagement is een dynamisch en cyclisch proces dat op twee niveaus inhoud krijgt:

1. op strategisch niveau door het Natuurmanagementplan;
2. op operationeel niveau door Uitvoeringsplannen.

De inhoudelijke uitwerking van natuurmanagement wordt gestuurd door wet- en regelgeving en loopt langs 2 sporen:

- Soortenbescherming: de kaders vanuit Flora- en faunawet;

- Gebiedsontwikkeling: de kaders vanuit de Natuurbeschermingswet en Natura2000 (beheerplannen en PAS).

Er zal een pilot worden gestart om met bedrijven met een ontwikkelbehoefte in de komende 3 – 5 jaar de praktische werking van natuurmanagement op Moerdijk te toetsen. De verwachte toename in milieubelasting vanuit deze bedrijven wordt vertaald naar vereiste herstelmaatregelen voor natuur. De herstelmaatregelen hebben betrekking op de aanleg van nieuwe natuur op en rond het HIM, op extra bronmaatregelen om de uitstoot van stikstof op planniveau verder terug te dringen of vinden eventueel plaats binnen de Natura 2000 gebieden (aanvullend op de beheerplannen).

Relatie met de PAS

Om de beoogde economische groei mogelijk te maken, zijn 7 projecten binnen het HIM op de prioritaire lijst van de PAS geplaatst. Een groot deel van de maatregelen voor Natura 2000 uit de beheerplannen zijn ook maatregelen die moeten worden genomen voor de PAS. De herstelmaatregelen die gekoppeld zijn aan de ontwikkelruimte vanuit de PAS (gerelateerd aan stikstof) hebben betrekking op De Biesbosch. De ontwikkelruimte vanuit de PAS wordt voor de komende 6 jaar als voldoende ingeschat. Vanuit de PAS zijn financiële middelen beschikbaar gesteld voor natuurmaatregelen binnen Natura 2000 gebieden waarmee nadelige effecten van de economische groei worden voorkomen.

Natuurmanagement heeft als focus om vooraf te investeren in maatregelen voor natuur en milieu, eventueel aanvullend op de herstelmaatregelen uit de beheerplannen, om hiermee economisch gebruiksruimte te verdienen. Wanneer (bovenwettelijke) herstelmaatregelen ook daadwerkelijk worden uitgevoerd, kan de provincie haar bevoegdheden inzetten om extra economische groei te ondersteunen door de vrij te besteden ontwikkelruimte in te zetten voor het HIM, zodat extra vergunningen voor de depositie kunnen worden afgegeven.

De toepassing van Best Beschikbare technieken gericht op het verlagen van de stikstofemissie kan extra ontwikkelruimte creëren wanneer deze leiden tot lagere waarden dan bij de PAS gehanteerd (bovenwettelijke maatregelen).

Het Natuurmanagementplan

Het Natuurmanagementplan zet de juridische kaders uiteen en reikt de strategie en instrumenten aan waarmee een duurzaam voortbestaan van flora en fauna op en rondom het HIM bij de beoogde economische groei is gegarandeerd. Het NMP neemt hiermee risico's weg en benut de ecologische kansen op en rondom het bedrijventerrein.

De partijen op HIM die aan het NMP deelnemen en bedrijfsuitbreiding of nieuwvestiging willen, plannen natuurmaatregelen en voeren deze proactief uit op het bedrijventerrein en in de Natura 2000 gebieden Hollands Diep en De Biesbosch. Het vooraf investeren in de robuustheid van bestaande natuur en aanleg van nieuwe natuur moet leiden tot een vereenvoudiging van het doorlopen van vergunningprocedures, het verkorten van de proceduredtijd en voorkomen van bezwaren. Dit geeft meer zekerheid aan de bedrijvenontwikkeling. Tegelijkertijd worden met deze aanpak de natuurkwaliteiten op het HIM en in de directe omgeving versterkt.

Maatregelen voor natuur en milieu kunnen betrekking hebben op het robuuster maken van stikstof-gevoelige leefgebieden in met name De Biesbosch (aanvullend op de PAS), maatregelen voor Natura 2000-soorten, robuuster maken van de bestaande EHS of ontwikkeling van nieuwe EHS in de omgeving van het HIM, verminderen van de geluidbelasting, uitstoot van CO₂ en stikstof, geluid door technologische ontwikkeling, etc. .

Juridische kanttekeningen

De bedrijven die deelnemen aan de uitvoering van het Natuurmanagementplan vragen aandacht voor de juridische borging van afspraken die zij binnen het NMP maken. In de huidige situatie ontbreekt de juridische zekerheid dat bedrijven die in natuur hebben geïnvesteerd, de economische ontwikkelruimte, die daardoor ontstaat ook werkelijk kunnen toe-eigenen. In de praktijk zou de ontstane ontwikkelruimte kunnen worden benut door derden. Het ontbreken van deze juridische mogelijkheden kan niet alleen de ontwikkeling van bedrijven hinderen, maar ook hun bereidheid remmen om proactief te investeren in natuur. Partijen zullen samen optrekken in de verkenning naar juridische mogelijkheden voor het zeker stellen van ontwikkelruimte aan pro-actief investerende bedrijven.

Bijlage 4c Ontwerp-Regeling PAS, artikel 6

Projecten en andere handelingen of categorieën van projecten of andere handelingen op Moerdijk waarvoor ontwikkelingsruimte is gereserveerd¹ door de provincie Noord-Brabant.

Provincie Noord-Brabant		
Projectnaam	Projectomschrijving	Locatie
Moerdijk Chemie kavel 1	Nieuwe bedrijfsvestiging	Gemeente Moerdijk
Moerdijk Chemie kavel 3	Nieuwe bedrijfsvestiging	Gemeente Moerdijk
Moerdijk Chemie kavel 8	Nieuwe bedrijfsvestiging	Gemeente Moerdijk
Moerdijk Chemie kavel 9	Nieuwe bedrijfsvestiging	Gemeente Moerdijk
Moerdijk Procestechniek kavel 10	Nieuwe bedrijfsvestiging	Gemeente Moerdijk
Moerdijk Procestechniek kavel 11	Nieuwe bedrijfsvestiging	Gemeente Moerdijk
Industrieterrein Moerdijk ²	Nieuwe bedrijfsvestiging	Gemeente Moerdijk

¹ Voor nadere kenmerken van de prioritaire projecten, zie pas.natura2000.nl/projecten

² Gereserveerde ontwikkelruimte voor haven- en industrieterrein Moerdijk, welke in overleg met provincie Noord-Brabant kan worden ingevuld

